



تیرنگ | Tirang

مجری تبلیغات محیطی و مجازی

گرگان: خیابان امام خمینی (ره)
آفتاب ۲۴، نبش دارویی دوم

☎ ۰۹۱۱۲۶۸۲۳۵۷ | @ Tirang.Studio | 📧 tirang.advertising@gmail.com



ویژه دومین سالگرد فقدان دکتر فیرحی

گلشن

روزنامه

گلشن مهر شناسنامه گلستان است

سه شنبه ۲۴ آبان ماه ۱۴۰۱ / سال بیست و چهارم / شماره ۲۴۹۶ / صفحه ۸ / ۲۵۰۰ تومان

یادداشت اول

فیلترینگ

■ بامسولیت سردبیر

یکی از موضوعاتی که مدام در ذهن شهروندان ایرانی در حال چرخش است و می توان گفت این روزها تمام شهروندان با آن درگیر هستند، پدیده فیلترینگ بوده و هست. پدیده ای که نزدیک به دو دهه است که با محدود کردن برخی سایت ها و سپس پارازیت بر روی شبکه های رسانه ای شکلی عمومی به خود گرفت و در این سالها نیز هر گاه دولتها اراده کرده اند از آن بهره برده اند و هر سایت، کانال و یا ... را خواسته اند فیلتر کرده اند و شهروندان نیز همواره در حال دور زدن فیلترینگ بوده و هستند. اما سوال اینجاست که آیا پارازیت یا فیلترینگ توانسته است دولتها را به سر منزل مقصود برساند؟ آیا در همه این سالها دولتها توانسته اند در برابر موج جهانی شدن و گسترش فناوری بایستند؟ اصولا آیا در دنیایی که با این شتاب در حال در هم نوردیدن مرزها است، می توان فیلتر را مانع اطلاع رسانی دانست؟ آیا دولتها توانسته اند مانع دستیابی به اطلاعات از سوی شهروندان باشند؟ علاوه بر این از مدافعان فیلترینگ باید پرسید فناوری کمتر از یک دهه دیگر فضای مجازی را پشت سر می گذارد و وارد دنیای مجازی خواهد شد، در آن صورت برای جلوگیری از تاثیر پذیری شهروندان چه برنامه ای دارند؟ آیا بهتر نیست بجای دل خوش کردن به فیلترینگ و پارازیت و صرف هزینه های سنگین و گزاف، روش خود را در مواجهه با دنیای مدرن تغییر دهند. آیا بهتر نیست بجای نفی نهادهای اطلاع رسانی و حذف رسانه های دگر اندیش، نحوه نگرش و رفتار خود با این رسانه ها را اصلاح کنند، آیا بهتر نیست درباره مفهوم تربیت شهروندان در دنیای مدرن مطالعه ای عمیق تر داشته باشند؟

مدیران امروز پیش از آنکه مسولیت بر عهده بگیرند و در اولین گام ناتوانی خود را به گردن دیگران بیندازند باید بدانند که امروز سرعت در دنیای مجازی بر همه چیز سبقت گرفته است و بر این اساس مدیریت در دنیای سنتی با مدیریت در دنیای مدرن متفاوت شده است...

ادامه در صفحه ۲



تجار گلستانی
به خط می شوند
«۱»



واگذاری ۱۱۵ تراکتور
دولتی به کشاورزان
«۷»



کشت زیتون مقاوم به
سرما در مینودشت
«۲»

فاجعه برنامه ریزی

باید حداقل ۲۴۵ همت درآمد وصول میشد و این یعنی حداقل ۱۰۰ همت کسری شش ماهه و ۲۰۰ همت کسری سالیانه فقط در فروش نفت و اگر ۲۰۰ همت کسری تبصره ۱۴ را هم که جناب میرکامی در مجلس اعلام کرد به این اضافه کنیم یعنی کسری بودجه ۴۰۰ همتی فقط در وصول درآمدهای نفتی و فرآوردهها در بخش اصلی و تبصره ۱۴ بودجه امسال و بدلیل همین کسری بودجه در ششماهه فقط ۴۰ همت به طرحهای عمرانی پرداخت شده که نشان از تحقق ۳۰ درصدی پرداختهای عمرانی می باشد و عملا باعث رکود و کاهش ساخت و ساز و سرمایه گذاری دولتی در امسال شده. البته اگر گزارش کامل تفریح بودجه شش ماهه منتشر شود حتما نکات دیگری هم خواهد بود که تذکر داده شود، لذا بقول مرحوم اخوان ثالث باید گفت که هوا بس ناجوانمردانه سرد است و به دولت و نمایندگان باید گفت در فصل بودجه لطفاً اعداد درآمدی را واقعی ببینید تا اسم بودجه ای را که تقدیم میکنید و مجلس تصویب میکند بتوان برنامه ریزی و بودجه نام گذاشت و گرنه بودجه ای که هنوز شش ماه از عملکرد آن نگذشته باشد سه بار متمم بخورد و عملکرد وصول درآمدی و در نتیجه عملکرد هزینه ای آن در حدود ۷۰ درصد باشد را نمیشود اسمش رو گذاشت بودجه نویسی و برنامه ریزی و اگر چنین است، بهتر است مثل کاری که احمدی نژاد میکرد با کیسه های پر پول به استانها بروند و در سفرهای استانی پول تقسیم کنند و سازمان برنامه و بودجه را هم منحل کنند تا خیال همه راحت باشد.

در حال توسعه در برنامه های دقیق همه شاخص های اقتصادی ده و بیست ساله خود را با دقت برآورد و برنامه ریزی میکنند ولی بودجه امسال ما تاکنون دوبار متمم خورده. یکبار با لایحه دو فوریتی برای کاهش درآمد ورودی گمرکی کالاها از مبنای ارز ETS که مجبور به کاهش ۲۸ همتی و افزایش مجوز فروش اوراق به همین مقدار را گرفتند و یک بار هم متممی برای افزایش دوباره حقوق ها و ایجاد کسری بودجه ۶۰ تا ۶۵ همتی دیگر در بودجه و با وجود این عملکرد ششماهه وصول درآمدها عملاً با اذن از مقام معظم رهبری برای مصرف ده درصدی از سهم صندوق توسعه از درآمدهای نفتی عملاً متمم سوم هم بصورت غیر مستقیم بر بودجه یک ساله خورده است و این یعنی فاجعه برنامه ریزی. مساله دیگری که از تفریح بودجه مشخص شد، این است که علیرغم شعار ما نفت را خوب میفروشیم و پولش را هم کامل میگیریم گزارش تفریح بودجه نشان میدهد که از محل فروش نفت و میعانات نفتی و صدور گاز فقط ۱۴۱ همت درآمد وصول شده و این در حالی است که

دولت منتشر شود تا در آغاز رای بودجه ۱۴۰۲ توسط متخصصین مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. اما باید گفت در همین گزارش هم معلوم شد علیرغم عملکرد صددرصدی وصول درآمدهای مالیاتی و ۸۹ درصدی سایر درآمدها مجموعاً فقط ۵۱۸ همت در ششماهه وصول کل درآمدهای عمومی کشور بوده است. بنابراین در صورتی که عدد اعلامی با درآمدهای اختصاصی وصول شده باشد، نشان از تحقق ۶۸ درصدی بودجه مصوب امسال دارد، چون بر مبنای بودجه مصوب قرار بود ششماهه ۷۶۳ همت وصول درآمد میداشتیم و حتی اگر عدد اعلامی وصولی بدون درآمدهای اختصاصی باشد باز هم درصد عملکرد وصول بودجه ۷۴ درصد میباشد که نشان از کسری ۲۶ درصدی ششماهه دارد و این در شرایطی است که کشور از دیدگاه رییس جمهور و رییس سازمان برنامه و وزیر اقتصاد گل و بلبل بوده است و بارها گفته اند که دلیل مسایل اخیر پیش آمده پیشرفتهای اقتصادی کشور است. باید پرسید برآستی این چگونه برنامه ریزی و برنامه ای است، در حالی که کشورهای پیشرفته و

حسینقلی قوائلو - گزارش تفریح شش ماهه بودجه توسط رییس جوان دیوان محاسبات زودتر از موعد قانونی تقدیم نمایندگان مجلس گردید که جای قدردانی دارد آنهم در شرایطی که بجز مرکز آمار ایران سایر دستگاههای ارایه دهنده آمار همچون بانک مرکزی و وزارت صمت ماههاست که از ارایه آمار مربوط به عملکرد شاخص های مرتبط به دستگاه خود امتناع ورزیده و آمار را سانسور میکنند، بطوریکه علیرغم گذشت هشت ماه از سال بانک مرکزی هنوز آمار تسهیلات پرداختی به تفکیک بخشهای اقتصادی بجز فروردین ماه را در سایت بانک مرکزی اعلام نکرده است. در حالی که در سال قبل در همین زمان، آمار هفت ماهه در سایت بانک مرکزی اعلام شده بود ولی با استقرار دولت جدید از ابتدای امسال آمار ارایه نشده است و یا وزارت صمت که علیرغم گذشت هشت ماه فقط آمار عملکرد تا مرداد ماه را منتشر کرده است و در دو سه ماه اخیر نیز بدلیل حک سامانه بهین یاب هیچ گزارشی از آمار صدور پروانه ها و جوازها و عملکرد تولید ارایه نداده اگر چه حک سامانه بهانه ای برای عدم ارایه آمارهای کاهش سرمایه گذاری و سایر شاخص هایی میباشد که در دولت قبل حتی در شرایط رکود و کاهش تولید مرتب بروی سایت وزارت قرار میگرفت و این از وزیر که تمام تجربه و همت یکساله اش سامانه ها و نرم افزاری کردن شاخص های صنعت و تجارت است، بسیار بعید بود. در هر صورت اگر چه فقط بخشهایی از گزارش تفریح بودجه منتشر شده است و لازم است گزارش کامل آن برای عموم هم مانند نمایندگان و هیات

ادامه یادداشت اول

فیلترینگ

و برنامه ریزی در دنیایی که شهروندان بخش اعظم عمر خود را در فضای مجازی می گذرانند با مدیریت شهروندان دنیای مجازی نبر متفاوت خواهد بود، اما گویا این چنین است که در برابر هر دوره از پیشرفت بشری ما در مرتبه نخست مقاومت کنیم و سپس تلاش می کنیم تا پدیده نو آمده را حذف کنیم و در نهایت نیز از سر ناتوانی آن را می پذیریم. چنین رفتاری به معنای آن است که ما برنامه ای اثباتی و قابل دفاع برای شهروندان خود نداریم و مدام باید نگران تاثیر گذاری دیگران در ذهن و زبان شهروندان خود باشیم راهی که نا گفته پیداست در آن عاقبتی نیست. به نظر می آید چشمه‌ها را باید شست و جور دیگر باید دید.

شورای ائتلاف پیشگیری از طلاق تشکیل می شود

بوده و علاقه مند هستند که به این افراد کمک کنند و اگر فرهنگ سازی نشود، سایر موارد هم اثرگذار نخواهد بود. وی اضافه کرد: پیوست‌های تحلیلی رسانه‌ای هم از دیگر اقدامات بوده که در این زمینه می تواند کمک کننده باشد. سمیعی عنوان کرد: ما این اقدامات فرهنگی و پیوست رسانه‌ای را دنبال می کنیم و تا به نتیجه نرسد دوباره همان شرایط قبل تکرار خواهد شد. مدیرکل دفتر امور اجتماعی و فرهنگی گلستان گفت: در زمینه طلاق هم پنج ایستگاه کاری داریم که مرحله به مرحله آن را اجرایی می کنیم. نخستین ایستگاه در خصوص سن ازدواج و آمادگی برای ازدواج است که آموزش‌های لازم در پادگان‌ها، دانشگاه‌ها و غیره ارائه می شود. وی بیان کرد: علوم پزشکی هم حین ازدواج کارگاه‌های لازم را برگزار می کند و از دیگر ایستگاه‌ها دادگستری بوده که پرونده‌های را به مشاور ارجاع می دهد. سمیعی از دیگر مراحل به ایستگاه بهزیستی اشاره کرد و گفت: به دنبال نهایی سازی شورای ائتلاف برای پیشگیری از طلاق هستیم.

مدیرکل دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری گلستان با اشاره به پنج ایستگاه کاری برای برنامه های پیشگیری از طلاق، گفت: شورای ائتلاف پیشگیری از طلاق در گلستان تشکیل می شود. فرهاد سمیعی اظهار کرد: برای ساماندهی کودکان کار دو اقدام در استان برنامه ریزی شده که نخست مباحث فرهنگی را شامل می شود. سمیعی افزود: حل این مسئله جز با مباحث فرهنگی ممکن نیست زیرا بسیاری از شهروندان ما دلسوز

غفلت در حوزه فرهنگی باعث آسیب به جامعه خواهد شد

تفکر، زیربنای ترقی جامعه و رشد انسان‌های یک جامعه است. محمدرزاه افزود: برای آنکه انسان‌ها بتوانند در نظام تفکرانی جامعه قرار بگیرند و گام‌های بلندی بردارند، باید مسائل خود را از طریق فرهنگ پیش ببرند. رئیس اداره تبلیغات اسلامی گرگان ادامه داد: فرهنگ مصرف گرایی، حرص و طمع، بی اخلاقی، رشوه، طلاق، نفاق و دورویی از مظاهر فرهنگی ناصحیح است که می توان از طریق فرهنگ درست آن را اصلاح کرد. وی گفت: در تمدن نوین اسلامی فرهنگ ناب اسلام محمدی بوده که می تواند جامعه را رشد دهد، زیرا فرهنگی بر اساس صداقت است. محمدرزاه تصریح کرد: فرهنگی که انسان‌ها به یاری هم می‌شتابند (فرهنگ انفاق)، فرهنگی که انسان جان خود را برای نجات دیگری فدا می کند (فرهنگ ایثار و شهادت)، فرهنگ هم زیستی مسالمت آمیز، صدقه دادن، رعایت حقوق شهروندی و رعایت حجاب از جمله مصادیق فرهنگ اسلامی است که باعث رشد جامعه می شود.

رئیس اداره تبلیغات اسلامی گرگان گفت: غفلت در حوزه فرهنگ باعث آسیب به جامعه می شود، زیرا فرهنگ زیربنای رشد و ترقی است. سید جواد محمد زاده اظهار کرد: فرهنگ اساس رشد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی یک جامعه است. وی افزود: اگر بخواهیم در جامعه‌ای رشد اقتصادی اتفاق بیفتد، انسان‌ها پله‌های علمی را طی کنند، در ورزش، سیاست، حوزه‌های تربیتی، خانواده و همه زمینه‌ها ترقی کنند باید قبل از هر چیزی فرهنگ آن جامعه رشد کند. وی بیان کرد: فرهنگ معارف، اندیشه سازی و کار براساس

کشت زیتون مقاوم به سرما در مینودشت

صالحی رئیس پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی (abrii) درخصوص فعالیت های پژوهشگاه بیوتکنولوژی گفت: فعالیت های این پژوهشگاه در حوزه های کشاورزی مثل گیاهان دارویی و غیره است و مرکز تحقیقات برنج نیز یکی از مراکز مهم جهاد کشاورزی است که با پژوهشگاه بیوتکنولوژی همکاری دارد. وی ادامه داد: ۲۰ موسسه تحقیقاتی ملی به عنوان زیرمجموعه سازمان تحقیقات کشاورزی وجود دارد که یکی از آنها پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی است. صالحی با اشاره به اهمیت شبکه سازی در همکاری های مشترک تصریح کرد: می توانیم در حوزه های تولید زنجیره نهال سالم، دوره های آموزشی ایمنی سازی محصولات کشاورزی، بررسی و تامین نیازهای بخش کشاورزی با همکاری بخش خصوصی با پژوهشگاه ژنتیک همکاری کنیم. برای نمونه در پژوهشگاه بیوتکنولوژی، کشت یک نوع درخت مقاوم به بیماری جارونک (شبه باکتری نوعی بیماری لیموترش) برای اولین بار در ایران انجام شده است.



باعث ارتقای کمی و کیفی محصولات کشاورزی و پایداری تعاملات می شود که مشابه این مدل تعامل را با تولیدکنندگان زیتون نیز آغاز کرده ایم. تولید چنین گاو گوشتی و شیری نیز یکی از اقداماتی است که با اجرای پروژه‌های مشترک برای حفظ امنیت غذایی در اولویت پژوهشگاه قرار دارد. سپس غلامرضا

و صادرات زعفران برای تاسیس موسسه تحقیقاتی، شتاب‌دهنده، شرکت دانش بنیان، اطلس و مجموعه تخصصی زعفران به صورت مشترک در پردیس علم و فناوری پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و تربت حیدریه امضا شده است. وی با بیان اینکه راهبرد ما کار گروهی و اولویت ماکار ملی است، ادامه داد: این گونه همکاری‌ها

رئیس پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست‌فناوری از کشت ارقام مختلف زیتون حتی نمونه های مقاوم به سرما و تنش های محیطی مانند کم آبی در مینودشت به همت این پژوهشگاه خبر داد. به گزارش گروه علم و آموزش ایرنا از پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست‌فناوری، این پژوهشگاه طی نشست با پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی ایران تفاهم‌نامه ای امضا کردند. جواد محمدی رئیس پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست‌فناوری در این نشست با اشاره به برنامه های مشترک با سایر مراکز علمی گفت: در شرایط کنونی تشدید کم آبی محصولات کشاورزی را باید با مقاوم کردن محصولات به کم آبی حل کرد. زیتون یکی از این محصولات است که در مینودشت ارقام زیتون مقاوم به سرما حتی به خشکی و تنش های محیطی و قارچ از طرف پژوهشگاه ژنتیک کشت می شود. وی با تاکید بر اهمیت مشارکت بخش خصوصی با مراکز آموزش عالی گفت: در این راستا تفاهم‌نامه ای نیز با سازمان مدیریت تولید

علمی افزود: همچنین طی پنج روز قرار است کارگاه آموزشی پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی با حضور جوانان در حسینیه قلعه حسن با مشارکت بهزیستی برگزار شود که انتظار داریم اهالی این محله از این دوره‌ها استفاده مطلوب کنند. وی همچنین به اقدامات ورزشی انجام شده در این محله اشاره کرد و گفت: برگزاری کلاس‌های آموزشی ورزشی والیبال، فوتسال، رزمی، آمادگی جسمانی، داژبال در کنار برگزاری مسابقات فوتبال جام رمضان و مسابقات والیبال جام حاج قاسم سلیمانی از جمله این اقدامات بود.

هدف ارائه خدمات ویژه به کودکان در حوزه‌های مختلف از جمله آموزش مفاهیم ابتدایی و غیره راه اندازی شده است. وی تصریح کرد: برگزاری کلاس‌های ویژه بانوان با هدف اشتغال زایی آنها، برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه نوجوانان با حضور مربیان محلی، از دیگر اقداماتی است که در سرای محله قلعه حسن اجرا می شود. رئیس سازمان فرهنگی، اجتماعی و ورزشی شهرداری گرگان ادامه داد: همچنین آموزش کمک‌های اولیه با مشارکت هلال احمر و ارائه مدرک از طرف هلال احمر هم در این مرکز برگزار شده است.

گزارش روابط عمومی، کریم علمی با تشریح اقدامات فرهنگی و اجتماعی در سرای محله قلعه حسن اظهار کرد: خدمات مشاوره‌ای با مشارکت مرکز بهداشت گرگان ویژه بانوان و مادران با موضوعاتی مانند فرزندپروری، مدیریت خشم، پیشگیری از اعتیاد و طلاق، مهارت‌های زندگی و همه آموزش‌هایی که مرتبط با کاهش آسیب‌های اجتماعی است، در سرای محله قلعه حسن گرگان اجرا و با جدیت دنبال می شود. علمی همچنین از ایجاد خانه کودک ویژه خردسالان در سرای محله قلعه حسن خبر داد و گفت: این مکان با

ایجاد خانه کودک در سرای محله قلعه حسن

رئیس سازمان فرهنگی، اجتماعی و ورزشی شهرداری گرگان از ارائه خدمات مشاوره‌ای و ایجاد خانه کودک در سرای محله قلعه حسن خبر داد. به

طرح‌های با اعتبار مصوب به بهره برداری خواهند رسید



سرپرست معاونت هماهنگی امور عمرانی استانداری گلستان گفت: طرح‌های عمرانی که اعتبارات مصوب دارند با تخصیصی که داده می شود، تا پایان امسال به بهره برداری خواهند رسید. به گزارش مهر، سید مهدی مهبائی در جلسه شورای فنی استان اظهار کرد: سد جاپلی، سد آق‌کش و پروژه‌های آبرسانی گرگان، گنبدکاووس، رامیان و آزادشهر از جمله پروژه های شرکت آب منطقه‌ای گلستان، پروژه زهکشی ۲۸۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی از پروژه‌های مهم جهاد کشاورزی و پروژه‌های بیمارستانی دانشگاه علوم پزشکی از مهم ترین این پروژه‌های هستند که با تخصیص اعتبار تا پایان سال به بهره برداری خواهند رسید. وی عنوان کرد: در این بین پروژه های آبرسانی گرگان و گنبدکاووس در اولویت قرار دارند. قدرت الله عابدی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی گلستان هم در این جلسه گفت: در مجموع چهار هزار و ۷۰۰ میلیارد تومان اعتبار برای طرح‌های استان تخصیص یافت که کامل جذب شده است. استاندار گلستان هم با بیان اینکه بررسی همه جوانب فنی پروژه‌های عمرانی استان پیش از اجرا الزامی است، افزود: نباید پروژه‌ها در زمان اجرا مشکلات فنی داشته باشد. علی محمد زنگانه با بیان اینکه سیاست دولت سیزدهم این است که پروژه‌های نیمه تمام هر چه سریع‌تر جمع‌بندی شود، گفت: اهتمام همه مسئولان استان باید حول این محور باشد تا بتوانیم در دور دوم سفر ریاست جمهوری پروژه‌های نیمه تمام را جمع‌بندی و افتتاح کنیم.



داوود فیرحی

۱۳۹۹ - ۱۳۴۳

میرزای نایینی عصر ما



■ احسان مکتبی

به ادبیات فیرحی نشانگر آن است که او در سالهای پایان زندگی کوتاهش به قرارداد در زندگی اجتماعی می اندیشید؛ دیدگاهها و اندیشه هایش در باره نوع حکمرانی پیامبر (ص) و ماهیت حکمرانی ایشان و تاکید بر اینکه پیامبر (ص) در طول زمامداری شان دهها قرارداد با قبایل مختلف منعقد کرده است، نشان می دهد که فیرحی در طول سالها ممارست و تلاش فکری در حوزه سنت و پژوهش در دنیای جدید به حکمرانی مبتنی بر قراردادی که مورد توافق همه شهروندان باشد رسیده بود و معتقد بود، قرارداد می تواند منجر به حکمرانی مورد تایید شرع و عرف شود و در نهایت قانونی که مورد توافق همگان باشد را در این مسیر راهگشا میدانست. به این خاطر به نظریه آید فیرحی در پی آن بود تا نشان دهد که قرارداد می تواند نوعی حجت شرعی برای متدینین و در همان حال نوعی الزام اجتماعی برای شهروندان مدرن باشد و به اینگونه ضمن پاسداشت شرع، ملاکی برای التزام در دنیای مدرن را به دست دهد تا دغدغه ی صد و بیست ساله جامعه ایرانی را بر طرف نماید. شاید تصور کنید این اندیشه ها را ممکن است دهها اندیشمند دیگر نیز نشر کرده باشند، اما چگونه است که با فقدان استاد فیرحی موجی از گفت و گو درباره ایشان به راه افتاده است. به نظر می آید دلیل آن را باید در نوع سلوک، شخصیت و فضایی دانست که در وجود فیرحی به هم آمیخته بود، قدرت فیرحی علاوه بر قدرت اندیشگی او در سلوک شخصی اش بود. آرام مثل عمیق ترین نقاط اقیانوس، نازنین مانند نوازش نسیم بر تن شکوفه های بهاری، همواره متبسم و مودب، محترم، بی ریا، همراه، کمک کار، پاسخگو و افتاده و دهها خلق و خوی دیگر که در وجود او جمع شده بود باعث می شد تا هر ملاقات شونده ای را به خود جذب کند. مرور خاطرات ایشان در کلاسها و نشست و برخاستها نشانگر آن است که در وجود فیرحی نوعی گرمی و روشنی بیتوته کرده بود که او را در زمره ی برگزیدگان خداوند قرار میداد. همانها که خداوند بر می گزیند تا بی ادعا و بدون چشم داشت خود را وقف انسانهای دیگر کنند، معاشرت با او روح را سیراب می کرد و هم نشینی با ایشان روان را آسایش میداد. دقیقاً بسان رودخانه ای که هر رهگذری می تواند از آن سیراب شود، مانند درخت تناوری که هر گذرنده ای می توانست در سایه سار او آسایش یابد، مهربان و بخشنده بود، مجموعه ای از خصایل نیکو که هر شهروندی در دنیای مدرن، تنها با داشتن یکی از آنها می تواند به دیگران فخر بفرشد و مدعی فضیلت باشد. فیرحی همه ی این فضایل را داشت اما هم چنان متواضع و افتاده بود. حیف، خوش درخشید و دولت مستعجل بود. تصور اینکه فیرحی در هنگام رفتن تنها پنجاه و شش سال داشت وجود آدم را می سوزاند، داغ فراق فیرحی آن چنان عمیق است که تا سالها بعد از ترمیم آن نیز باید نشان آن زخم را در وجود همراهان و دوستان آن استاد فرزانه جستجو کرد؛ زخمی شاید کاری تراز مرگ که نشان بخیه ی آن بر تار و پود دوستان و همراهانش تا قیامت خواهد ماند.

رهگذر بین سنت و مدرنیسم آشتی بر قرار نماید، فیرحی نیز در این مسیر گام بر میداشت. استاد داوود فیرحی در کتابهایش (فقه و حکمرانی حزبی، فقه و سیاست و تاریخ تحول دولت و ...) مدام در پی راهی بود تا از تصادم سنت و مدرنیسم در ذهن جامعه ایرانی بکاهد و در پی آن بود که جامعه ایرانی به گونه ای منطقی با حفظ داشته های خود به دیدار مهمانان نو آمده برود؛ توجه

استاد داوود فیرحی پژوهشگر حوزه علمیه و اندیشمند علوم سیاسی بیش از دوسال است که دنیا را واگذار کرده است. فقدان او موجی از گفتگو و بحث را در جامعه اندیشه ای ایران برانگیخت. برخی در نقد او و بسیاری در ستایش اندیشه های او بسط سخن دادند، اما فیرحی چه می گفت و چه می خواست و بدنبال کدام غایت رهسپار بود؟

بسیاری به درستی می گویند که فیرحی بدنبال نسبت سنجی فقه و دنیای مدرن بود؛ آنگونه که در "قدرت، دانش و مشروعیت" کوشیده بود تا ریشه های تاثیر گذاری قدرت بر نص و سنت را واکاوی نماید و نشان دهد چگونه قدرت می تواند بر منابع تاثیر بگذارد. فیرحی در قدرت، دانش و مشروعیت بدنبال آن بود که میزان تاثیر شمشیر یا به تعبیر امروزی قدرت و عوامل دیگر را بر دانش واکاوی نماید، او سپس کوشید این تجربه را به دنیای معاصر تسری دهد، به این خاطر بنیان پژوهش های خود در انقلاب مشروطه را بر شناخت دقیق عناصر تولید دانش و قدرت گذاشت. علت آن نیز آشکار بود زیرا مشروطه از دوره های درس آموز تاریخی ملت ایران است که می تواند درسهای بسیاری برای جامعه ی ایرانی داشته باشد، اما با این همه، هم چنان زوایای بسیاری از آن پنهان مانده است. فیرحی کوشید، با مطالعه دقیق تاریخ معاصر و کنکاش پیرامون اصطلاحات نو آمده راهی در این میانه بگشاید، به این خاطر به شرح تشبیه الامه میرزا حسین نایینی همت گماشت پیش از او آیه اله محمود طالقانی نیز شرح مختصری بر این کتاب با عنوان حکومت در اسلام نوشته بود. داوود فیرحی پس از سالها با بازگشت به نایینی کوشید، نشان دهد اسلام به مثابه آیین می تواند با حذف و اصلاح خوانش های غیر حقوق بشری و با تاکید بر خردمندی انسان، بسان درختی پر شکوه ریشه در سنت داشته باشد و در همان حال شاخ و برگ هایش در هوای مدرنیته رشد و نمو کند. بنابراین در شناخت ریشه های فکری فیرحی باید او را استمرار مراجع نجف در عصر مشروطه، ادامه محقق ارجمند میرزا حسین نایینی و آیه اله سید محمود طالقانی در دوران معاصر نامید. او بسان اسلاف خود می کوشید نسبتی از مفاهیم مدرن را با لایه هایی از فقه شیعه پیوند بزند. فیرحی می اندیشید که تجربه های فقهی و دینی ما دارای این ظرفیت هست که مفاهیم مدرن را در خود بازنمایی نماید و بر اساس شناختی که از جامعه ایرانی داشت گمان می کرد چنانچه این نسبت به درستی تبیین شود، میتوان امیدوار بود که جامعه ایرانی در تلاقی سنت و مدرنیسم با حفظ لایه هایی از سنت به دیدار مدرنیسم برود و باور داشت با نگهداری هویتهای دینی و فرهنگی جامعه ایرانی آینده روشنتری را در بر خورد با مدرنیسم خواهد داشت. به همین خاطر مفاهیمی مانند مساوات، آزادی، استبداد و حکومت مشروطه را در ترازوی فقه سنج می کرد. فیرحی بسان نایینی و طالقانی می کوشید نشان دهد، فقه شیعه توان روز آمد شدن را دارد و می تواند پاسخگوی مشکلات جامعه باشد، به این جهت آنگونه که نایینی در تشبیه الامه می خواست نسبتی از فقه را با نسبتی از دنیای مدرن پیوند دهد و از این

همین دستگاه‌های معرفت، مشروعیت خاص دوره میانه را تاسیس کرده است. دانش سیاسی و نظام مشروعیت برخاسته از آن، با سخن از عدالت و مناسبات حاکم و مؤمنان، به گونه که گویا تنها تفسیر درست و کاملاً منطقی از نصوص و شریعت است، بخش عمده‌ای از سلطه را که در ذات قدرت نهفته است، پنهان می‌کرد.

■ گذر از فقه شدنی نیست

داوود فیرحی، ضمن مخالفت با پروژه فکری محمد مجتهد شبستری مبنی بر عبور از اجتهاد فقهی اجتماعی، معتقد بود دانش فقه دانشی است که ۱۴۰۰ سال در تاروپود فرهنگ اسلامی حضور داشته و پتانسیل‌های عظیمی دارد؛ چه رهایی‌بخش و چه ویرانگر. از همین رو بر آن است که فقه به‌عنوان یک دستگاه دانش، متفاوت از تاریخ فقه، فتواها و نظریات فقهی، ایدئولوژی‌های فقهی و سیره عملی فقیهان است و نمی‌توان قضاوت درباره هر کدام از چهار مورد مذکور را به قضاوت درباره دانش فقه تسری داد. سرانجام فیرحی معتقد است گذر از فقه برای جوامع اسلامی شدنی نیست.

■ استراتژی وحدت به خشونت منتهی می‌شود

داوود فیرحی با تأکید بر اینکه رها کردن استراتژی وحدت، لزوماً به معنای کوبیدن بر طبل تفرقه نیست، بر این باور بوده است که مفهوم وحدت همواره در پی یک شکست در جامعه اسلامی طرح شده است، با این حال هیچ‌گاه به وحدت ختم نشده و هر جا ایده وحدت تا انتها پیش رفته است، به افزایش خشونت منتهی شده است. وی یکی از داعیه‌داران ایده وحدت را داعش می‌داند و معتقد است هر کس جز داعش هم به ایده وحدت تکیه کند، به خشونت می‌رسد. فیرحی پیشنهاد کرده است که مسلمانان به جای ایده وحدت، به دنبال انسجام همزیستی و پذیرفتن یکدیگر باشند

■ ناممکن بودن علوم انسانی اسلامی

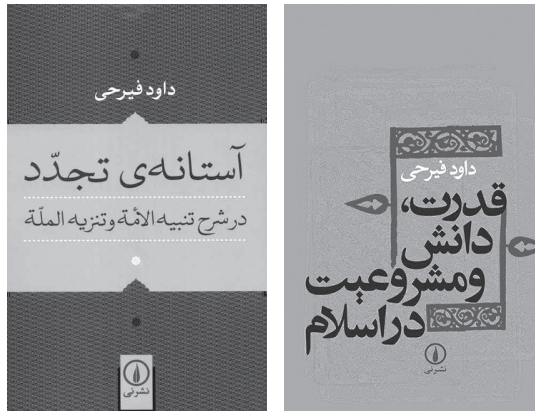
داوود فیرحی، مسئله علم دینی و علوم انسانی دینی یا اسلامی را یکی از گسل‌های جامعه امروز دانسته و در عین حال معتقد است گرچه «علم دین» یا «علم دینی» ترکیبی دقیق و درست است و موضوعی روشن دارد، اما ترکیب «علم انسانی دینی» یا «علوم انسانی اسلامی»، ترکیبی منطقی‌نا درست و ... عملاً ناممکن است؛ چرا که به باور وی، موضوع علوم انسانی، انسان و جامعه انسانی است و مسائل و روش خاص خود را دارد که با مسائل علم دین و دین‌شناسی متمایز است. بر این اساس، فیرحی هر گونه تلاش برای توضیح «علم انسانی دینی» را به‌مثابه آب در هاون کوفتن دانسته که نتیجه‌ای جز اتلاف سرمایه‌های ملی ندارد

■ دیگر فعالیت‌ها

داوود فیرحی عضو شورای مرکزی مجمع مدرسین و محققین حوزه علمیه قم بود و درس‌گفتارهایی در مؤسسه مطالعات سیاسی-اقتصادی پرسش برگزار کرده است.

روز شمار زندگی کوتاه و پر بار

استاد داود فیرحی



- فقه و سیاست در ایران معاصر: فقه سیاسی و فقه مشروطه (جلد اول)، نشر نی، ۱۳۹۰ ش.
- فقه و سیاست در ایران معاصر؛ تحول حکومت داری و فقه حکومت اسلامی، نشر نی، ۱۳۹۳ ش.
- آستانه‌ی تجدد، نشر نی، ۱۳۹۴ ش.
- جریان‌های اسلامی معاصر؛ با نگاهی به تحولات خاورمیانه، انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۵ ش.
- فقه و حکمرانی حزبی، نشر نی، ۱۳۹۶ ش.
- مفهوم قانون در ایران معاصر (تحولات پیشا مشروطه)، نشر نی، ۱۳۹۹ ش.
- دولت مدرن و بحران قانون، (چالش قانون و شریعت در ایران معاصر)، ۱۴۰۰ ش.

■ تقدم قدرت بر دانش

فیرحی با اشاره به سه نظریه درباره ارتباط میان قدرت و دانش، (اصالت و تقدم دانش بر قدرت، اصالت عمل و تقدم قدرت بر دانش و نظریه همبستگی متقابل قدرت و دانش) باور به اصالت نقش دولت‌ها در تولید انواع محصولات فکری در جامعه اسلامی دارد. عقیده وی بین دستگاه قدرت و گفت‌وگو یا دانش سیاسی دوره میانه، رابطه مستقیم و قابل توجهی وجود دارد. قدرت (قدرت سیاسی) ابتدا به آرایش نیروهای دانش پرداخته و سپس با وساطت

داوود فیرحی در سال ۱۳۴۳ ش در زنجان متولد شد. وی مقدمات دروس حوزوی را بین سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۵ در حوزه علمیه ولی عصر زنجان گذراند و پس از آن برای ادامه تحصیل به قم مهاجرت کرد و دروس سطح تا خارج فقه و اصول را تا سال ۱۳۸۰ ش به اتمام رساند.

■ تحصیلات دانشگاهی

داوود فیرحی همزمان با تحصیل در حوزه علمیه قم، از سال ۱۳۶۶ به تحصیل در دانشگاه تهران در رشته علوم سیاسی پرداخت. وی دروس دانشگاهی خود را تا مقطع دکتری در دانشگاه تهران ادامه داد و در سال ۱۳۷۸ ش از رساله دکتری خود دفاع کرد. رساله دکتری وی با عنوان «دانش، قدرت و مشروعیت در اسلام» با الهام از روش‌شناسی فوکو و هر مونتیک گادامر به بررسی مناسبات قدرت و دانش در دوره میانه اسلام پرداخته و چگونگی زایش دانش سیاسی دوره میانه را بررسی می‌کند. پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد فیرحی با عنوان «اندیشه سیاسی شیعه در دوره قاجاریه» به بررسی اندیشه سیاسی فقیهان مشهور شیعه در دوره قاجار و تأثیر آن در تحولات مشروطه و انقلاب اسلامی ایران بررسی شده است.

■ تدریس

داوود فیرحی پس از اتمام تحصیلات خود به عنوان عضو هیأت علمی دانشکده علوم سیاسی دانشگاه تهران مشغول به تدریس دروس «اندیشه سیاسی در ایران معاصر» و «اندیشه سیاسی در اسلام معاصر» در دوره دکتری، «فقه سیاسی»، «افکار سیاسی در ایران و اسلام» در دوره کارشناسی ارشد و همچنین درس‌های «نظام سیاسی و دولت در اسلام»، «تاریخ تحول دولت در جهان اسلام» و «مبانی اندیشه‌های سیاسی در اسلام» را در دوره کارشناسی تدریس می‌کرد. وی علاوه بر دانشگاه تهران، در دیگر دانشگاه‌های کشور از جمله دانشگاه مفید و باقرالعلوم و پژوهشکده امام خمینی نیز تدریس می‌کرد. استاد داوود فیرحی به دلیل ابتلا به بیماری کرونا در ۲۱ آبان ۱۳۹۹ در میان سالگی جهان خاکی را رها کرد و درگذشت. وی بازتاب‌های زیادی در میان شخصیت‌های حوزوی و دانشگاهی و تشکل‌های سیاسی-اجتماعی در پی داشت و پیام‌های تسلیت زیادی صادر شد.

■ تألیفات

داوود فیرحی مؤلف ۱۱ کتاب و بیش از ۶۰ مقاله در مجلات و کنفرانس‌های علمی است که بخش مهمی از آن به حوزه «فقه و سیاست» و «دین و دولت» اختصاص دارد. برخی از عناوین این آثار به شرح ذیل است:

■ کتاب‌ها

- قدرت دانش و مشروعیت در اسلام، نشر نی، ۱۳۷۸ ش.
- دولت اسلامی و تولیدات فکر دینی، نشر بقیع، ۱۳۸۰ ش.
- تاریخ تحول دولت در اسلام، دانشگاه مفید، ۱۳۸۶ ش.
- نظام سیاسی و دولت در اسلام، سمت، ۱۳۸۷ ش.
- دین و دولت در عصر مدرن (۲جلد)، رخداد نو، ۱۳۸۹ ش.

دستاوردهای پروژه فکری استاد فیرحی



دکتر سید علی میر موسوی

دستاوردهای پروژه فکری استاد فیرحی اندیشمند و دانش پژوهی بود که پروژه مشخصی را دنبال می‌کرد؛ پروژه‌ای که به حل یکی از مهم‌ترین مشکلات اجتماعی و دشواره‌های نظری و عملی دوران معاصر مربوط می‌شد. در این پروژه او از توانایی و دانش و فرصت خود تا حد امکان یاری جست و گام‌هایی ارزشمند برداشت و به موقعیتی کم نظیر دست یافت. هنر او این بود که توانست در این راه بر شانه غول‌ها بایستد و از این راه گفتمان خود را پیش برده و عمومیت بخشد. سوگواری و اظهار و احساس تأثر گسترده طبقات و اقشار گوناگون جامعه در ضایعه درگذشت او به خوبی اهمیت و ارزش برنامه و کار او را آشکار کرد.

نزدیک به دو قرن از زوال نظام سیاسی پدرسالارانه سنتی و آغاز فرایند گذار به نظام سیاسی جدید در ایران می‌گذرد. از آن هنگام تاکنون ایران با دشواره شکل‌گیری دولت مدرن دست و پنجه نرم می‌کند و گفتمان‌های گوناگون مشروطه، تجدیدگرایی آمرانه و اسلام سیاسی را در این راه تجربه کرده است. بخشی از این دشواره به

برای نگاهی انتقادی به سنت و توجیه نظام مردم سالار و قانون مدار مدرن دارد. بر این اساس شرح کتاب تنبیه الامه نایینی را در دستور کار خود قرار داد تا ظرفیت‌های نهفته در روش‌شناسی اجتهادی برای تعامل با دولت مدرن را آشکار کند. پس از آن نیز کوششی در خور تقدیر برای طرح نوعی نائینی‌گرایی جدید انجام داد. او همچنین به ضعف‌های حاصل از پیوند ایدئولوژی با فقه سیاسی در دوره جمهوری اسلامی را مورد توجه و نقادی قرار داد و کوشید تا وجوه دموکراتیک گفتمان اسلام سیاسی و اندیشه رهبر فقید انقلاب را برجسته کند. کارهای پایانی او در ارتباط با حزب و قانون نیز در راستای توضیح و توجیه دو ضلع مهم دولت مدرن بود. در شرایطی که اقتدارگرایان فقه را دستمایه تحریم حقوق و آزادی‌های اساسی مردم قرار می‌دهند، او کوشش کرد تا نشان دهد فقه سیاسی تنها با یک برداشت درباره حکومت تلازم ندارد و ظرفیت طرح و ارائه نظریه‌ای برای نظام سیاسی دموکراتیک نیز دارد. او راهی را که آخوند خراسانی و نایینی برای نهادینه‌سازی دولت مدرن گشوده بودند و مورد فراموشی قرار گرفته بود، در حد خود احیاء کرد و در هموار کردن آن و تداوم آن بسیار کوشید. با وجود این در پروژه فکری او محدودیت‌های فقه در حل معضلات مربوط به دولت مدرن چندان مورد توجه قرار نگرفت. فقه اساساً دانشی مصرف‌کننده و از نظریه پردازی درباره دولت ناتوان است. نگاه آن به موضوعات سیاسی نیز بسیار حدقلی و محدود است و تنها به یافتن احکام الهی درباره این موضوعات می‌انديشد. او همچنین به مباحث فقه دارن، چندان نپرداخت ولی در ایام پایانی عمر خویش به اهمیت آن‌ها بیشتر توجه کرد.

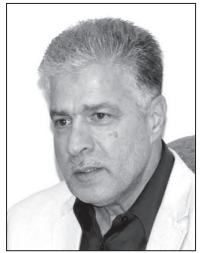
■ دکترای علوم سیاسی و نویسنده و پژوهشگر

اخلاقی، سوم قدرت ارتباطی و بیانی، چهارم ایمان به پروژه‌ای که در سر داشت و در نهایت تبلس به لباس روحانیت. برخلاف بسیاری از نواندیشان دینی که علوم سیاسی را به طور تخصصی مطالعه و تحصیل نکرده بودند، او با تحصیل در رشته علوم سیاسی در دانشگاه تهران از ظرفیت بیشتری برای همناد سازی یافته‌های علوم سیاسی و علوم اسلامی برخوردار بود. فیرحی کار خود را با نقد سنت آغاز کرد و در این راه نخست پیوند سنت و نظام‌های اقتدارگرا را تبارشناسی کرد. او با بهره بردن از روش فوکویی ارتباط دانش، مشروعیت و قدرت را در تاریخ اندیشه اسلامی را مورد پژوهش قرار داد و چگونگی تأثیر و تأثر سنت با ساختار و روابط اقتدار آمیز قدرت را تبیین و تفسیر کرد. هدف از این پژوهش این بود که نشان دهد تفسیر اقتدارگرایانه سنت تنها یکی از امکاناتی است که در سایه روابط اقتدار آمیز گذشته عینیت یافته است و سنت امکاناتی دیگر نیز برای تحقق دارد. او سپس تاریخ تحول دولت در اسلام را مورد کاوش قرار داد تا چگونگی تحول از مدینه‌النبی که بر بنیان رضایت و قرار داد استوار بود به دولت‌های اقتداری را نیز بررسی و تبیین کند. در گام بعد نیز سیر تحول نظریه پردازی برای حکومت و نظام سیاسی را بررسی و تحلیل کرد تا وجوه اقتداری موجود در نظریه‌های دولت را نیز نشان دهد و این کار را تا دوران معاصر ادامه داد. در گام بعد فیرحی به تحلیل رابطه فقه و سیاست در دوران معاصر پرداخت و در دو جلد کتاب خود رویکرد فقهی به مسائل و موضوعات پدید آمده در مواجهه با دولت مدرن را مورد بررسی قرار داد. او با متمایز کردن رویکرد فقهی مخالف و موافق مشروطه ظرفیت و توانایی گفتمان اجتهاد برای پاسخ‌گویی و حل چالش‌های مربوط به دولت مدرن را نشان داد. او به خوبی دریافت که رویکرد فقهی مشروطه خواه از ظرفیت بالایی

چالش‌هایی باز می‌گردد که ریشه در نسبت دولت مدرن با دین و سنت داشته و دارند. در رویارویی با این چالش‌ها اندیشمندان شیعی به دو گروه تقسیم شدند، گروهی کوشیدند تفسیری از دین و سنت ارائه کنند که به حل این چالش کمک کند که به نواندیشان دینی شناخته می‌شوند و گروهی که در برابر این تحول مقاومت کردند و بر حفظ برداشت‌های گذشته خود از دین و سنت اصرار ورزیدند. فیرحی به جریان نخست تعلق دارد که عالمانی همچون آخوند خراسانی و نایینی از چهره‌های برجسته آن بودند. بر این اساس فیرحی از جمله نواندیشان دینی بود که به ارائه نظریه‌ای می‌انديشد که دشواری‌ها و چالش‌های پدید آمده در فرایند گذار به دولت مدرن را حل کند. او در این راستا از سنت و مهم‌ترین دانش عملی آن یعنی فقه بهره برد. به اعتقاد او گذار به تجدید از مسیر سنت صورت می‌گیرد و با چشم‌پوشی و نادیده گرفتن آن، راه هموار نخواهد شد. از این دیدگاه فقه برترین دانش عملی سنتی است که احکام عملی زندگی فردی و اجتماعی را تولید می‌کند و حل دشواری بدون آن امکان‌پذیر نیست. فیرحی با دیدگاه استراتژیک و ابزار به فقه نمی‌نگریست، بلکه از آن رو به سراغ آن رفت که آن را شرطی لازم برای حل مشکل می‌دانست. از نظر وی اگرچه راه چاره منحصر به بازگشت به فقه نیست، ولی بدون آن نیز به آسانی نمی‌توان به مقصود رسید.

فیرحی با سه جریان مرزبندی روشنی داشت: اقتدارگرای ایدئولوژیک، محافظه‌کاری و افراطی‌گری اسلامی، بر این اساس می‌توان گفت دموکراسی خواهی، اصلاح‌طلبی و اعتدال سه ضلع اصلی تفکر او را تشکیل می‌دادند. آنچه فیرحی را از موقعیتی ویژه در انجام این پروژه برخوردار می‌کرد، چند چیز بود: نخست آگاهی و تسلط همزمان بر علوم اسلامی و علوم سیاسی جدید، دوم شخصیت

فیرحی و وضعیت اندیشه سیاسی اسلام



سیدصادق حقیقت _ این یادداشت، در صدد بررسی وضعیت اندیشه سیاسی شیعه در ایران معاصر است. به جد می‌توان گفت دکتر فیرحی مؤثرترین استاد در حوزه اندیشه سیاسی اسلام در سال‌های اخیر محسوب می‌شود. سطح تحلیل

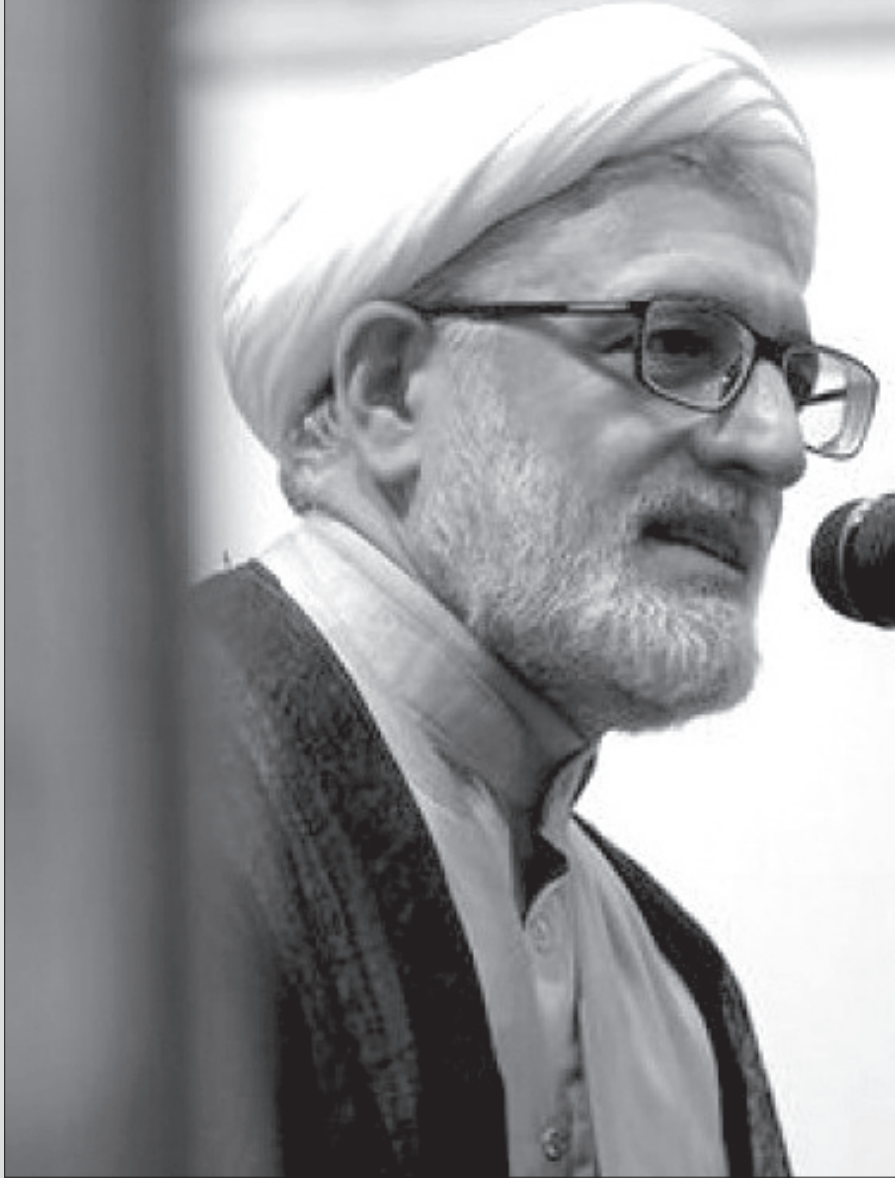
این یادداشت، توصیف وضعیت و نگاهی به شواهد آن است، نه تبیین، تحلیل، نقد و تجویز. چون هدف اصلی این نوشتار نوعی آسیب‌شناسی تلقی می‌شود، طبق قاعده از ذکر نقاط مثبت صرف نظر می‌شود؛ بنابراین، نباید نوعی منفی‌نگری به نظر برسد. شواهدی که در راستای تأیید مدعا ذکر می‌شود صرفاً در حد اشاره است؛ چراکه تفصیل آن در دیگر آثار نگارنده قابلیت پیگیری دارد. مدعای اصلی این است که وضعیت اندیشه سیاسی اسلام (یا اسلامی) بسیار آشفته به نظر می‌رسد. شواهدی که می‌توان برای تأیید این مدعا اشاره کرد، عبارت‌اند از: ۱- آشفته‌گی و کژتابی مفاهیم: این حق یک دانشجوی کارشناسی است که با اصطلاحات اصلی آن رشته آشنا شود. هرچند کتاب «سیاست» هیوود، که کتابی درسی به شمار می‌رود، این خواسته را در علوم سیاسی برآورده می‌کند؛ اما در ایران نواقصی مشاهده می‌شود. این مسئله در رشته- یا دروس مربوط به- اندیشه سیاسی اسلام شدت دارد. به طور مثال، کمتر دانشجویی در دوره کارشناسی یاد می‌گیرد که سه معنای مشروعیت (مشروعیت در دین، مشروعیت در جامعه‌شناسی سیاسی و مشروعیت در علوم هنجاری مثل فلسفه سیاسی) را از هم جدا کند. یا در کمتر متنی معلوم می‌شود که سکولاریسم در دنیا به معنای جدایی نهاد دین از نهاد سیاست (دولت) است؛ ولی در ایران هم به آن معناست، هم به معنای جدایی دین از سیاست. جالب آن است که ذهن ایرانی به معنای دوم انسباق دارد؛ بنابراین اگر با یک غربی در خصوص سکولاریسم صحبت کنیم، چه بسا ما معنایی را لحاظ کنیم (رابطه دین و سیاست) و او معنایی دیگر بفهمد (رابطه دو نهاد)؛ با این وصف وقتی از «حوزه سکولار» بحث به میان آمد، در درجه اول لازم بود از پیچیدگی معنای آن سؤال شود. مثال دیگر آن است که کتاب «نظریه‌های دولت در فقه شیعه» ناظر به نظریه‌های دولت نیست و بحث آن به نظریه‌های مشروعیت اشاره دارد. کتاب «فره‌تر از ایدئولوژی» در صدد است نشان دهد قرائت متفکرانی مانند دکتر شریعتی ایدئولوژیک است؛ در حالی که دین فره‌تر از ایدئولوژی به نظر می‌رسد. استاد ملکیان به این نقد اشکال کرده که دین به خودی خود ایدئولوژیک هست و شریعتی نمی‌توانسته آن را ایدئولوژیک کند (چون تحصیل حاصل است). تری ایگلتون اشاره کرده که ایدئولوژی ۱۵ معنا دارد. در حالی که این نقد به شریعتی وارد است که دین را ایدئولوژیک کرده، باید یادآور شد که این اصطلاح نزد او (مجموعه عقاید- انقلابی-) و ناقد او، یعنی دکتر سروش (اندیشه‌های باطل بدون دلیل- تعریف مارکسیستی-) و استاد ملکیان (گزاره‌های بدون دلیل عقلی، همانند گزاره‌های دینی و وحیانی) به سه معنای متفاوت به کار رفته است. مثال دیگر «جامعه مدنی» است که ادعا شده ریشه در «مدینه‌النبی» دارد؛ یعنی مفهوم برساخته در دوران مدرن ریشه در مفاهیم

اسلامی دارد! داستان «مردم‌سالاری دینی» نیز این گونه است. برخی متفکران اصولگرایی گفته‌اند اگر معنای مردم‌سالاری دینی به این معنای خاص باشد، ما هم به آن اعتقاد داریم! آیت‌الله جوادی آملی، در آخرین خطبه خود در قم در سال ۱۳۸۸ بیان کرد که تفکیک قوا مفهومی است که قبل از آن که شرع بر آن مهر صحت بگذارد، عقل به آن حکم کرده است. این در حالی است که اساساً بر اساس نظریه کلاسیک اسلامی نمی‌توان به تفکیک قوا، به معنای رایجش، اعتقاد داشت. در مباحث سیاسی نیز به راحتی از دو واژه «اصلاح‌طلبی» و «اصولگرایی» استفاده می‌کنیم؛ در حالی که تعریف منطقی از آن ارائه نمی‌کنیم. اگر اصلاح‌طلبی یکی از مؤلفه‌های اصولگرایی باشد، در عرض و در مقابل هم قرار نمی‌گیرند.

۲- آشفته‌گی روشی: در این زمینه نیز به مواردی چند بسنده می‌شود. نظریه سیستم‌ها نمی‌تواند بر نظام خلافت و امامت- مفهومی اندیشه‌ای که در طول چند قرن تداوم داشته- تطبیق داده شود. ترکیب روش‌ها به خودی خود امری معقول است و با هم‌روی روش‌شناختی سازگاری دارد. البته، شرط ترکیب روش‌ها آن است که مبنای معرفت‌شناختی آنها تعارض نداشته باشند. پست‌مدرنیسم (و فوکو)، از این جهت با هرمنوتیک در تضاد است که اولی معنادار و دومی به دنبال کشف معناست. اساساً نگاه ایزاری به روش توجیه معرفت‌شناختی ندارد. مثال دیگر، مکتب جماعت‌گرایی است که به اشتباه به عنوان روش هم از آن یاد شده است. همان‌گونه که مایکل سندل اشاره می‌کند چیزی به نام «روش جماعت‌گرایانه» نداریم. همچنین است هرمنوتیک هستی‌شناسانه که هرگز نمی‌تواند ابعاد روش‌شناسانه داشته باشد.

۳- جایگاه فقه سیاسی: استاد مطهری بر این باور بود فقه متورم شده است. در عصر جمهوری اسلامی، فقه سیاسی متورم‌تر از قبل ارزیابی می‌شود. ادعای حداکثری نسبت به اعتبار دین و فقه نیز به بررسی و نقد جدی دارد. فقه سیاسی اساساً نمی‌تواند نظریه دولت داشته باشد. در حالی که کتاب «فقه سیاسی» آیت‌الله عمید زنجانی ۱۳ نوع «دار» را مطرح می‌کند، آیت‌الله حیدری آنها را به دو نوع (دارالاسلام و دارالکفر یا دارالحرب) کاهش می‌دهد. همان کتاب مدعی است بر اساس فقه سیاسی از «هر نوع کمک» به جنبش‌های اسلامی حمایت می‌کنیم و در عین حال در امور داخلی کشورها دخالت نمی‌کنیم! مثال دیگر اقوال مختلف فقهای شیعه در خصوص جهاد ابتدایی است. در این زمینه، اقوال مختلف و حتی متعارضی وجود دارد، به شکلی که ضرورت پژوهش در این زمینه را دوچندان می‌کند. در کتاب «بردگی در اسلام» (سال ۱۳۹۳) از استاد مطهری، این موضوع مطرح شده که اگر کشوری نخواهد با ما بجنگد، صرفاً به دلیل نپذیرفتن توحید می‌توانیم به مردم آنجا حمله کنیم! مسئله دیگر آن است که برخی فقهای باری دوچندان بر دوش فقه گذاشته‌اند. به طور مثال، دلیلی وجود ندارد که ثابت کنیم تحزب از نظر فقهی و جوب شرعی دارد.

۴- نامشخص بودن اندیشه برخی متفکران: انتظار این است که اندیشه سیاسی اسلام کتب مرجعی داشته باشد، به شکلی که دانش‌پژوهان بتوانند اقوال مختلف را در آنجا پیدا کنند. به نظر می‌رسد ابهام‌هایی در خصوص اندیشه سیاسی برخی متفکران وجود داشته باشد. به طور مثال، نسبت دو کتاب میرزای قمی یا نسبت به دو کتاب شیخ انصاری و دیدگاه اندیشه آیت‌الله بروجردی نیاز به تفحص بیشتر دارد. حتی درباره اندیشه سیاسی



که ربط مستقیم و قابل اثباتی ندارند، به حضرت امام و انقلاب اسلامی پیوند زده شده‌اند. فی‌المثل، سعی برخی بر آن است که بین حکمت سیاسی متعالیه و اندیشه سیاسی ملاصدرا با انقلاب اسلامی و نظریه امام خمینی نسبت مستقیم و قابل اثباتی تعریف کنند.

نتیجه: اندیشه سیاسی اسلام چه به‌عنوان یک رشته و چه به‌عنوان چند واحد درسی، وضعیت مطلوبی در کشور ندارد. این مسئله در حوزه مفاهیم، روش‌شناسی، نظریه‌ها و دانش‌های مربوطه به چشم می‌خورد. برخی مسائل دیگر بر مشکلات فوق افزوده‌اند. جریان‌های خاصی با رانتی که در اختیار دارند، به این معضلات اندیشگی دامن می‌زنند. متأسفانه، در زمان کنونی متون درسی مغلوطی داریم که نهادهای رسمی چاپ کرده‌اند. از سویی دیگر، دانشگاه‌ها شکل سیاسی پیدا کرده‌اند و دانش ذیل سیاست (روزانه) قرار گرفته است. در این راستا، تعداد زیادی با رانت سیاسی هیئت علمی دانشگاه‌ها شده‌اند. معضل ترجمه هم بر مشکلات فوق می‌افزاید. از سویی دیگر، برخی از علمای حوزوی در رشته علوم سیاسی جعل اصطلاح کرده‌اند. به طور مثال، یکی از علما چهار معنا برای «فلسفه سیاسی» و شخصی دیگر تعریفی جدید از «علم سیاست» ارائه کرده است! باید اقرار کرد که محافظه‌کاری علمی حاکم و قدرت‌نواوری و آزاداندیشی کمتر و کمتر شده است. در یک کلام، باید کاری کرد، هم در سطح افراد و هم در سطح نهادها.

■ **دکترای علوم سیاسی نویسنده و پژوهشگر در اندیشه سیاسی**

استاد مطهری، برخی معتقد به ولایت فقیه و برخی به نظرات قائل شده‌اند. آیا آیت‌الله منتظری در اواخر عمر نظر دیگری پیدا کردند، به شکلی که بتوان از منتظری اول و دوم سخن گفت؟ در این زمینه بیش از یکی، دو مقاله وجود ندارد! آیا انتقادات استاد فیرحی به اسلام سیاسی در کتاب «دولت مدرن و بحران قانون» به شکلی است که بتوان از فیرحی اول و دوم بحث کرد؟ به نظر می‌رسد انتقادات ایشان به اسلام سیاسی عصر جمهوری (به عنوان مشیر) است. ایشان در طول زمان همواره به اعتبار فقه سیاسی قائل بوده‌اند؛ بنابراین نمی‌توان از فیرحی اول و دوم سخن گفت.

۵- اسلام سیاسی و غیرسیاسی: یکی از مباحث مهم در حوزه اندیشه سیاسی اسلام، تمایز بین اسلام سیاسی و اسلام غیرسیاسی است. دروس حضرت امام در نجف توسط چند نفر به رشته تحریر درآمد و هم «ولایت فقیه» نام گرفت و هم «حکومت اسلامی»؛ در حالی که بین این دو اصطلاح تفاوت ماهوی زیادی وجود دارد. برخی نیز به این مبنا قائل شده‌اند که همه فقها به ولایت فقیه - به معنای ضرورت تشکیل حکومت بر اساس شریعت- قائل بوده‌اند. در مقابل، مبانی اسلام غیرسیاسی چندان بحث نشده است. در این زمینه، آیت‌الله سیستانی فرمودند که «همه مشروعیت از مردم است». در واقع، هژمونی گفتمان مسلط باعث به حاشیه رفتن دیگر نظریات - مثل اسلام غیرسیاسی و نظریه‌هایی مثل نظریه وکالت- می‌شود.

۶- الحاق برخی اندیشه‌ها به انقلاب اسلامی: بر اساس مباحث پیش گفته در نظریه گفتمان، بسیاری از مباحثی

فیرحی و مسأله‌ی سکولاریسم



■ بهنام مدی

با تأسیس حکومت اسلامی در ایران و بروز مسائل و بحرانهای آن، بعضی از متفکرین و روشنفکران، راه برون‌رفت از این بن‌بست و بحران را که هر روز عمق و دامنه‌ی آن نیز بیشتر می‌شود «سکولاریسم» دانسته‌اند. بر این اساس، مشکل جامعه‌ی امروز ایران، رابطه‌ی بین دین و سیاست یا نهاد دین و نهاد دولت یا چیزی از این جنس است و راه‌حل نیز قطع این ارتباط است.

البته سکولار یا سکولاریسم در ایران امروز، با تلاش نیروهای نظم سیاسی موجود، به یک دشمن و ابزاری برای تخطئه‌ی مخالفان هم تبدیل شده است. آنان مخالفان خود را، چه غیرمذهبی و چه حتی مذهبی، سکولار می‌خوانند تا با چنان «انگی» مخالفین خود را از میدان مناسبات موجود خارج کنند. در واقع، در افواه این افراد، سکولار کاربردی چون «البرال» دارد که زمانی به دشنام تبدیل شده بود و معنایی مانند بی‌ناموس داشت. برای ایران، سکولار نیز معنایی چون بی‌دین و بی‌ایمان و مادی یا دست کم سست‌ایمان دارد.

در مقابل، کسانی چون فیرحی مسأله‌ی تاریخی ایران معاصر، از مشروطه تاکنون را سکولاریسم نمی‌دانستند بلکه مسأله‌ی تاریخی ایران را دموکراسی و اقتدارگرایی می‌دانستند. از نظر فیرحی، مسأله‌ی سکولاریسم برای ایران یک «مسأله‌نما» یا یک مسأله‌ی «بی‌ربط» است. در ارتباط با انقلاب مشروطه، فیرحی معتقد بود که انقلاب مشروطه‌ی ایران نه دایره مدار سکولاریسم و جدایی دین از سیاست یا دولت بلکه مقابله با اقتدارگرایی و تحقق و تقویت دموکراسی و آزادی‌های مردم بود، چنانکه انقلاب مشروطه در پی تحقق حکومت یا دولت دینی نیز نبود. از همین زاویه و بر همین اساس بود که فقهای مشروطه‌خواه با اتکاء به اسلام و تشیع به یاری مشروطیت آمده بودند و در برابر استبداد سلطان ایستاده بودند، تا از اقتدارگرایی بکاهند و با تقویت دموکراسی در کاهش ظلم بکوشند.

فیرحی اساساً طرح بحث سکولاریسم در ایران را یک بحث انحرافی می‌دانست که نظام آگاهی ما، به منزله‌ی انسان‌های ایرانی، را به هم ریخته است. به بیان دیگر، سکولاریسم نظام آگاهی ما را دچار اعوجاج‌هایی سردرگم‌کننده کرده و بر پیچیدگی امور افزوده است. شاید فیرحی خود این مثال را زنده باشد، اما برای نشان‌دادن این اعوجاج‌های سردرگم‌کننده می‌توان به تعبیری چون «فتوای سکولار» اشاره کرد که لقلقه‌ی زبان بعضی جریان‌ها در ایران امروز است و بیشتر برای طرد و رد بعضی مخالفان مذهبی و فتاوی‌ای ایشان به کار می‌رود. چنین تعبیری البته متناقض‌نماست. مانند آن که کسی بگوید مثلث مربع یا مستطیل دایره. چه، فتوا اساساً امری دینی-الاهیاتی است و فتوای سکولار معنایی ندارد و تنها می‌تواند برای اسکات خصم به کار رود. با این حال، باید توجه داشت که فیرحی، به منزله‌ی یک متفکر جدی، دیدگاهی پیچیده و چندوجهی داشت که به راحتی نمی‌توان از کنار آن گذشت و فیرحی و دیدگاهش را در یک دسته‌ی خاص قرار داد. بنابراین نمی‌توان به راحتی گفت که فیرحی موافق یا مخالف سکولاریسم است. بنابراین برای فهم دیدگاه او باید مسیر پر پیچ و خمی را طی کرد. من برای توضیح دیدگاه او و نیز برای آنکه از ایرادی که او به دیگران می‌گرفت در امان

بمانم، ترجیح می‌دهم تا به‌جای آنکه از رابطه‌ی فیرحی یا پروژه‌ی فکری او با سکولاریسم سخن بگویم، بر آن مسأله‌ی تأکید کنم که سکولاریسم ناظر به آن است، یعنی رابطه‌ی دین با سیاست یا نهاد دین با سیاست-دولت. پس با تحلیل پروژه‌ی فیرحی تلاش می‌کنم نشان دهم که این پروژه چه دیدگاهی نسبت به رابطه‌ی دین با سیاست یا نهاد دین با سیاست-دولت داشت. به بیان دیگر، فیرحی چه رابطه‌ی را بین دین با سیاست یا بین نهاد دین با سیاست-دولت ترسیم یا تجویز می‌کرد. هر چند ممکن است بعضی جوانب این رابطه برای خود فیرحی نیز، آگاهانه یا ناآگاهانه مبهم مانده باشد یا او بر بعضی از تبعات یا لوازم پروژه‌اش تأکید نکرده باشد یا به آنها تن ندهد. در این راستا باید به چند نکته توجه کرد.

نخست باید توجه داشت که فیرحی عمیقاً موافق و مدافع حضور روحانیت در زندگی اجتماعی بود. به گمان من او نه تنها عدم حضور روحانیت را ناممکن و نامطلوب می‌دانست بلکه برای ترویج و تقویت این حضور و بقاء این نهاد تلاش نیز می‌کرد. فارغ از این که فیرحی طرفدار حکومت دینی بود یا نه و از تئوکراسی دفاع نمی‌کرد یا نه، او با حضور پررنگ روحانیت در جامعه موافق بود. او می‌پسندید و لازم می‌دانست که روحانیون در زندگی مردم حضور داشته باشند و در شادی و غم مردم نقش بیافرینند. در واقع، فیرحی برای روحانیت، هویتی جدا یا ورای حکومت و به طور خاص حکومت دینی قائل بود و معتقد بود که فارغ از این که حکومت دینی باقی باشد یا نه روحانیت نهادی است که باید حفظ شود و در زندگی مردم حضور داشته باشد. به گمان من، نهاد روحانیت برای فیرحی یک خط قرمز بود. بنابراین، در موضع‌گیری نسبت به موضع فیرحی در مورد سکولاریسم، باید دفاع تمام‌قد از نهاد روحانیت را در نظر داشت و نباید به این مهم بی‌توجه بود.

نکته‌ی دیگر اینکه فیرحی دغدغه‌ی دموکراسی و تحقق آن و نفی اقتدارگرایی را داشت و از همین زاویه‌ی به پروژه‌های فکری مختلف مراجعه می‌کرد، به کسانی نزدیک می‌شد یا از ایشان فاصله می‌گرفت؛ کسانی چون آیت‌الله منتظری یا آیت‌الله خمینی یا دیگران. او از همین زاویه، به پتانسیل و امکان‌های این پروژه‌ها می‌اندیشید به آنها نزدیک می‌شد یا از آنها فاصله می‌گرفت. بنابراین به سختی می‌توان فیرحی را منتسب به یکی از این جریان‌ها دانست. اما به گمان من و احتمالاً بنا به داوری بسیاری دیگران، قضه‌ی رابطه‌ی فیرحی با علامه‌ی نائینی و فقه مشروطه قضه‌ی دیگری است. فیرحی عمیقاً درگیر این پروژه بود و در تلاش بود تا هر چه بیشتر از

فیرحی دغدغه‌ی دموکراسی و تحقق آن

و نفی اقتدارگرایی را داشت و از همین زاویه‌ی

به پروژه‌های فکری مختلف مراجعه می‌کرد، به کسانی

نزدیک می‌شد یا از ایشان فاصله می‌گرفت؛ کسانی

چون آیت‌الله منتظری یا آیت‌الله خمینی یا دیگران

او از همین زاویه، به پتانسیل و امکان‌های این پروژه‌ها

می‌اندیشید به آنها نزدیک می‌شد

یا از آنها فاصله می‌گرفت

ظرفیت‌های این پروژه بهره‌بردار و آن را تقویت نماید. «آستانه‌ی تجدد» خود گویای آن بود که فیرحی، نائینی و فقه مشروطه را «آستانه‌ی تجدد در ایران» می‌دانست. از این رو، شاید بتوان ادعا کرد پروژه‌ی فکری فیرحی یا هسته‌ی مرکزی آن در ادامه‌ی فقه مشروطه و در ادامه‌ی کار کسانی چون آخوند خراسانی و علامه‌ی نائینی بود. اگر این ادعا را بپذیریم آنگاه می‌توان در همین چارچوب رابطه‌ی فیرحی و سکولاریسم را تحلیل کرد.

برای تحلیل نظریه‌ی سیاسی مشروطه در ایران یا فقه مشروطه پیش از هر چیز باید به سراغ مفهوم «امور مشترکه‌ی نوعیه» رفت. محور این نظریه و اساس آن همین مفهوم است و آن را می‌توان محل شکل‌گیری «سیاست» در این نظریه‌ی سیاسی دانست. من برای توضیح و تفهیم این مفهوم به «استعاره‌ی آپارتمان» اتکاء می‌کنم. در یک آپارتمان، ممکن است یک واحد متعلق به یک مسلمان شیعه، واحدی دیگر متعلق به یک مسلمان سنی، واحدی دیگر متعلق به یک مسیحی و واحد دیگر متعلق به یک یهودی باشد. هر واحد قسمتی مخصوص به خود دارد که مالک نسبت به آن حقی انحصاری دارد. اما در کل این آپارتمان قسمت‌های «مشاعی» وجود دارد که متعلق به مالکین همه‌ی واحدهاست و همه به نحو اشاعه نسبت به ذره‌ذره‌ی آن حق دارند. بنابراین، فارغ از این که مالکین واحدها چه دین و مذهبی دارند، همه‌ی آنها حقی مشترک نسبت به قسمت‌های مشاع آپارتمان دارند. در یک مقیاس بزرگتر (یعنی جامعه) نیز همین قسمت مشاع وجود

دارد که همان امور مشترکه‌ی نوعیه است و افراد فارغ از این که چه دین و مذهبی داشته باشند نسبت به این قسمت مشاع حق دارند. در نظریه‌ی سیاسی فقه مشروطه همین قسمت محل شکل‌گیری سیاست است. آن چه گفتم نمای کلی سیاست در نظریه‌ی سیاسی فیرحی-نائینی است. حال سوال این است که جایگاه شرع کجاست و چه کسی یا کسانی حق دارند در مورد این قسمت مشترک تصمیم‌گیری کنند؟

در پاسخ به سوال اول باید گفت که شرع یا مسلمات فقه «حدود و مرزهای» سیاست است. همانطوری که صاحبین یک آپارتمان نمی‌توانند مقرر کنند که در قسمت مشاعات شرب خمر یا زنا شود یا از مشاعات برای تولید مسکرات استفاده شود، در سطح جامعه نیز نمی‌توان بر خلاف مسلمات شرع تصمیم گرفت و به عنوان مثال شرب خمر را آزاد کرد. پس چنانکه گفتم شرع تنها «حدود» سیاست را مشخص می‌کند و نه چیزی بیش از آن. فیرحی برای توضیح این امر مثال گاردریل را می‌زد. در مسیر حرکت به هر سمتی می‌توان رفت اما نباید از گاردریل گذر کرد. در سیاست نیز وضعیت مطابق با همین الگوست؛ ما به هر سمت و سویی می‌توانیم حرکت کنیم اما از همان حدود شرعی که همان گاردریل‌ها هستند نباید گذر کنیم.

در پاسخ به سوال دوم باید گفت که پاسخ سنتی به این سوال این است که هیچ کس حق تصمیم‌گیری نسبت به این قسمت را ندارد جز آن که «ولایت» دارد. اما اهمیت فقه مشروطه در چرخشی است که انجام داده و پاسخ متفاوتی است که به این سوال می‌دهد. از نظر فیرحی و فقه مشروطه همه نسبت به این حوزه‌ی مشترک برابری «فعال» و حق تصمیم‌گیری دارند؛ همه‌ی افراد فارغ از این که چه دین و مذهبی دارند حق تصمیم‌گیری نسبت به این حوزه را دارند و هیچ کس بر دیگری برتری ندارد. همه فارغ از دین و مذهب‌شان صاحب حقی برابرند و هیچ دین و آیینی نیست که به کسی نسبت به دیگری برتری اعطا کند.

اکنون به تدریج می‌توان رابطه‌ی نهاد دین و حوزه‌ی امور مشترکه‌ی نوعیه یا نهاد دین و سیاست را تشخیص داد. هیچ مرجع دینی، به اعتبار مرجعیت دینی‌اش، در این حوزه برتری‌ای نسبت به دیگران و حق تصمیم‌گیری انحصاری نسبت به این حوزه را ندارد. هیچ شخصی به لحاظ دین و آیین‌اش نمی‌تواند در این حوزه نسبت به دیگری ادعای برتری کند و خود را بر صدر بنشاند؛ درست به همان شکلی که در یک آپارتمان، مالک هیچ واحدی نمی‌تواند با اتکاء به دین و آیین‌اش مدعی باشد که در اداره‌ی مشاعات بر دیگران برتری دارد. در نتیجه، چون همه با یکدیگر به نحو «ایجابی» برابرند هیچ چاره‌ای جز این وجود ندارد که با تصمیم مشترک یا اعطای اختیار به شخص یا اشخاصی خاص (یعنی وکالت) نسبت به این حوزه‌ی مشترک تصمیم‌گیری کنند. این وکیلان نیز می‌توانند از هر دین و مذهبی باشند و دین و مذهب‌شان اساساً نسبت به این حوزه‌ی مشترک لااقتضاء است. بنابراین، «تصمیم‌گیری مشترک» افراد ملت تنها راه قانون‌گذاری در این حوزه و حل مسائل آن است.

اکنون طرح کلی این نظریه به ما آشکارتر می‌شود و می‌توانیم یک گام به جلوتر برویم و بر تبعات بیشتری تأکید کنیم. هر چند باید اعتراف کنم که من مطمئن نیستم که فیرحی و نائینی، به منزله‌ی روحانیان شیعه، تا چه حد می‌توانستند به تبعات نظریه‌ی سیاسی مطلوبشان تن دهند و به لوازم آن پایبند بمانند. در نتیجه‌ی آنچه تا کنون گفتم از بودجه‌ی عمومی نمی‌توان برای ترویج یک دین و مذهب خاص استفاده کرد. به طور خاص، نمی‌توان از بودجه‌ی عمومی استفاده کرد تا اسلام شیعی را ترویج کرد یا یهودیت و مسیحیت یا تسنن را تخطئه نمود. چنان‌که عکس آن نیز ممکن نیست. نمی‌توان امکانات عمومی را بسپار کرد که یک دین و آیین خاص تقویت گردد. وضعیت لوازم و تبعات این نظریه حتی رادیکال‌تر از این نیز خواهد شد. حوزه‌ی امور مشترکه‌ی نوعیه متعلق به همه‌ی افراد ملت است و چنان‌که گفتم افراد، فارغ از دین و مذهب‌شان، در ذره‌ذره‌ی این حوزه حق دارند. همه‌ی دینداران می‌توانند در امکان مذهبی خود به ترویج دین و آیینشان بپردازند. اما افراد ملت، بدون موافقت همه‌ی صاحبان حق، نمی‌توانند از حوزه‌ی مشاعات برای نمایش یک دین و آیین خاص و ترویج آن یا اجرای مناسک‌شان استفاده کنند یا نمادهای آن را به نمایش در آورند. مسلمانان یا مسلمانان شیعه نمی‌توانند مدعی شوند چون در اکثریت قرار دارند می‌توانند یا باید از فضای عمومی، به نحو انحصاری و بی‌نیاز از موافقت سایرین، برای ترویج دین و آیین خود یا گرامیداشت ایام خاص و بزرگان خود استفاده کنند.

البته چنانکه گفتم فیرحی و نائینی تا این حد پیش نمی‌روند و شاید به این الزامات نیز تن ندهند. اما امکانات نظریه‌ی سیاسی آنان به ناچار کار را به اینجا می‌رساند. این نظریه هیچ مرجعیت دینی را در حوزه‌ی امور مشترک نوعی نمی‌پذیرد و امکان استفاده‌ی یک دین و آیین خاص از فضای مشترک یا بودجه‌ی عمومی را بدون موافقت سایرین نمی‌دهد. مخلص کلام آن‌که فیرحی سکولاریست نبود و نمی‌توانست باشد و قویاً تأکید داشت که مدافع یک نظریه‌ی سیاسی سکولار نیست. اما نظریه‌ی سیاسی او تبعاتی را دارد که در تحلیل رابطه‌ی نهاد دین و سیاست در چارچوب آن نظریه نباید به آنها بی‌توجه بود.

ترویج کتابخوانی در مناطق محروم

ترویج فرهنگ کتابخوانی و اهدای کتاب، یکی از برنامه‌های مستمر خادمیاران رضوی در مناطق محروم گلستان است که با هدف توسعه و پیشرفت فرهنگی انجام می‌شود و در راستای آن با اهدای بسته‌های فرهنگی از جمله کتاب، کودکان و نوجوانان مناطق کم‌برخوردار و محروم استان به کتابخوانی و مطالعه سوق داده می‌شوند. به گزارش ایرنا، کتاب و کتابخوانی بهترین وسیله انتقال میراث ادبی، فرهنگی، تاریخی و دینی از نسلی به نسل دیگر و یکی از بهترین مسیرهای فرهنگی برای آشنا کردن آینده‌سازان با گنجینه‌های مختلف است که حمایت از این رویکرد تربیتی می‌تواند راهکار سودمندی برای توسعه فرهنگی جامعه باشد. توجه ویژه به عدالت فرهنگی توسط خادمیاران رضوی با رویکردهای جمعی، صمیمانه و فارغ از فضای کلیشه‌ای و رسمی، فرهنگ کتابخوانی را در مناطق محروم و کم‌برخوردار گلستان نهادینه می‌کند که پیش از این جای خالی آن در استان احساس می‌شد. یکی از خادمیاران رضوی گلستان گفت: کانون خدمت رضوی ۲۰ کانون تخصصی دارد که مسوولیت یک قسمت آن ترویج، توسعه و تقویت کتاب و کتابخوانی با هدف محرومیت زدایی و توسعه عدالت فرهنگی است. الهام متین افزود: با توجه به اینکه برخی روستاهای گلستان در زمره مناطق محروم و کم‌برخوردار هستند، نمود کتاب



و کتابخوانی در این روستاها بسیار کم بود که با اهدای بسته‌های فرهنگی از جمله کتاب تلاش می‌کنیم این کمبود مهم را به‌خصوص برای کودکان و نوجوانان برطرف کنیم. متین افزود: در اردوهای جهادی با حضور در مناطق محروم، کم‌برخوردار و مرزی علاوه بر اهدای کتاب با انجام برنامه‌های قصه‌گویی، بازی، شعرخوانی و فضاهای فرهنگی به تبلیغ کتابخوانی می‌پردازیم. وی افزود: توسعه و ترویج کتابخوانی باید به صورت غیرمستقیم از جمله قصه‌گویی و نقاشی در ذهن کودکان و نوجوانان باشد. با آموزش غیرمستقیم به دنبال ترویج کتابخوانی هستیم. وی با ذکر خاطره‌ای افزود: در سیل سال ۱۳۹۸ گلستان با حضور در مناطق محروم

شد. حبیب‌فرشیدنیایی دیگر از خادمیاران رضوی گفت: ترویج فرهنگ کتابخوانی یکی از مهمترین اهداف در راستای تقویت زیربنای فرهنگی کشور است و با اهدای کتاب به کودکان و نوجوانان مناطق محروم گلستان در این راه گام برمی‌داریم. وی کتاب را بهترین ابزار آموزشی برای ترویج اخلاق رضوی دانست و اظهار داشت: کتاب یکی از راه‌های عمیق بخشی معارف و اخلاق رضوی در بین کودکان و نوجوانان است و از این طریق می‌توان برای تبیین و فرهنگ‌سازی جامعه اقدام کرد. این خادمیار جوان گفت: مردم فرهنگ دوست گلستان می‌توانند کتاب‌های خود برای استفاده کودکان و نوجوانان مناطق محروم و کم‌برخوردار هدیه کنند. فرشیدنیایی افزود: با توسعه و تقویت نذر کتاب، بسیاری از مشکلات اجتماعی و فرهنگی به‌خصوص در روستاهای محروم و کم‌برخوردار حل خواهد شد. یکی دیگر از خادمیاران رضوی گلستان گفت: کودکان و نوجوانان در مناطق محروم و کم‌برخوردار علاقه زیادی به خواندن کتاب دارند و تشنه یادگیری هستند. رضمانعلی میرزایی افزود: هرچه تعداد خیرین و یا خادمین فرهنگی در راستای ترویج و توسعه کتاب در روستاها و مناطق محروم گلستان بیشتر باشد، کودکان و نوجوانان بیشتری به سوی دنیای علم رهنمون خواهند شد.



واگذاری ۱۱۵ تراکتور دولتی به کشاورزان

رئیس جهاد کشاورزی گلستان از آغاز واگذاری ۱۱۵ تراکتور دولتی به کشاورزان گلستانی خبر داد. محمد برزعلی اظهار کرد: با پیگیری استانداری و جهاد کشاورزی موفق شدیم بعد از ۱.۵ سال توقف در واگذاری تراکتور در کشور، برای استان گلستان سهمیه بگیریم و امروز حدود ۱۱۵ سهمیه دریافت تراکتور به کشاورزان با تسهیلات بانک عامل واگذار شد. برزعلی افزود: میزان تسهیلات با توجه به نوع و مدل تراکتور انتخابی کشاورز متفاوت است و با سود ۱۵ درصد و بازپرداخت پنج ساله به کشاورزان متقاضی پرداخت می‌شود. وی بیان کرد: کشاورزان گلستانی از چندین ماه قبل برای دریافت تسهیلات تراکتور در بانک پرونده تشکیل داده بودند و در نوبت دریافت تراکتور بودند. وی گفت: به دلیل آنکه کمباین، یکی از ناوگان‌های اصلی برداشت محصولات زراعی است، در نظر داریم امسال تسهیلات با سود کم در اختیار کمباین داران گلستانی قرار دهیم تا بتوانند از این تسهیلات برای بازسازی و نوسازی کمباین‌ها استفاده کنند. رئیس سازمان جهاد کشاورزی گلستان اضافه کرد: گلستان در میان استان‌های کشور بالاترین ضریب مکانیزاسیون در بخش کشاورزی را دارد، ضریب مکانیزاسیون کشاورزی در گلستان ۲۸۳ اسب بخار در هکتار رسیده در حالی که میانگین کشوری آن ۱۸۵ اسب بخار در هکتار است.

»»

سیستم گرمایشی ۷۰۲ کلاس استاندارسازی شد

مدیرکل نوسازی مدارس گلستان گفت: در یک پروسه یک ساله سیستم گرمایشی ۷۰۲ کلاس درس گلستان استاندارسازی و برای آن ۳۱ میلیارد تومان هزینه شده است. وحید فراهی اظهار کرد: در یک پروسه یک ساله سیستم گرمایشی ۷۰۲ کلاس درس استان استاندارسازی و برای آن ۳۱ میلیارد تومان هزینه شده است. فراهی افزود: هم اکنون کلاس با سیستم گرمایشی غیراستاندارد دارای زیرساخت آب و برق، نداریم و اگر هر مدرسه گازکشی شود امکان آن را داریم که بتوانیم سیستم آن را استاندارسازی کنیم. به گفته وی روند استاندارسازی سیستم‌های گرمایش مدارس ادامه داشته و هیچیک از مدارس استان بخاری نفتی ندارند. فراهی در بخش دیگری از سخنان خود در خصوص تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی برای مدارس گفت: اعتبار این سرفصل امسال پنج برابر شده است. مدیرکل نوسازی و تجهیز مدارس گلستان بیان کرد: ۸۵ میلیارد تومان خرید تجهیزات انجام شده که بخش قابل توجهی از آن مربوط به هنرستان‌ها است و شامل ماشین آلات و تجهیزات فنی و کامپیوتر است.



آگهی مزایده عمومی



شهرداری گرگان در نظر دارد

با استناد ماده ۳۰ آیین نامه معاملات شهرداری نسبت به واگذاری جایگاه پمپ بنزین میدان معلم (۱۷ شهریور) برای مدت دو سال بر مبنای پایه کارشناسی از طریق مزایده عمومی اقدام نماید، لذا متقاضیان می‌توانند از تاریخ ۱۴۰۱/۰۸/۱۸ لغایت آخر وقت اداری مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۰۵ به سامانه ستاد آدرس WWW.setadiran.ir مراجعه و از شرایط و نحوه واگذاری موضوع آگهی اطلاع حاصل نموده و در صورت تمایل به شرکت در مزایده با رعایت شرایط، اسناد و مدارک مورد نیاز مزایده نسبت به تکمیل و ارائه اسناد در پاکت الف (تضمین شرکت در مزایده در سامانه بارگذاری و اصل تضمین به آدرس میدان شهرداری - شهرداری مرکز - واحد دبیرخانه تحویل گردد.) و در پاکت ب (برای اشخاص حقوقی اساسنامه، آگهی تأسیس و آخرین تغییرات شرکت و برای اشخاص حقیقی اسناد و مدارک احراز هویت و پیشنویس قرارداد) لازم به ذکر است تمامی مدارک بصورت شفاف و اسکن شده در یک فایل با حجم ۱۰ مگابایت بارگذاری و چنانچه مدارک از یک فایل بالاتر ۱۰ مگابایت بود در فایل دیگر بارگذاری گردد.) و در پاکت ج (پیشنهاد قیمت) به شرح ذیل در مدت زمان تعیین شده در سامانه دولت به صورت الکترونیکی بارگذاری نمایند.

ردیف	آدرس	شرح مشخصات جایگاه	مدت اجاره بهاء	مبلغ تضمین شرکت در مزایده (ریال)	مبلغ کارشناسی اجاره بهاء (ریال)
1	جایگاه بنزین ۱۷ شهریور میدان معلم	مساحت جایگاه ۲۲۵۰ مترمربع به انضمام ۴ باب مغازه تجاری به مساحت ۲۲۲ متر و مساحت ۲۶۵ متر جایگاه فروش بنزین دارای ۱۸ نازل (۵ نازل فعال می باشد) جایگاه نفت و گاز غیرفعال / فقط بنزین معمولی / جایگاه دارای انشعاب برق و آب و گاز می باشد.	۲ سال	۱/۶۰۰ / ۰۰۰ / ۰۰۰	اجاره سال اول ۱۴/۷۶۰ / ۰۰۰ / ۰۰۰ اجاره سال دوم ۱۶/۲۰۰ / ۰۰۰ / ۰۰۰ اجاره کل دو سال ۳۰/۹۶۰ / ۰۰۰ / ۰۰۰

سیدمحمد رضا سیدانگی - شهردار گرگان

تلفن تماس: ۰۱۷۳۲۲۴۰۷۵۲ - ۰۱۷۳۲۲۴۱۳۲۰

شناسه آگهی ۱۴۰۹۹۹۷

تجار گلستانی به خط می شوند

۱۵ درصد صادرات به ترکمنستان از مرز اینچه برون انجام می شود که نشان دهنده اهمیت این کشور برای حوزه تجارت خارجی استان است

یادداشت تفاهم همکاری بین استان گلستان و استان بالکان ترکمنستان در بخش تجاری، اقتصادی، علمی، فنی و فرهنگی یکی از مهم ترین تفاهم نامه های امضا شده بین دو سران دو کشور است که ثمرات آن بزودی برای اهالی گلستان هویدا می شود. به گفته وی سطح تبادلات مالی بین ایران و ترکمنستان در محدوده سال های ۹۰ و ۹۱ به رقمی معادل یک میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلار رسیده بود که به سبب برخی مباحث و البته شیوع کرونا به ۳۰۰ میلیون دلار در سال گذشته تنزل یافت و برگزاری نمایشگاه محصولات ایرانی در ترکمنستان می تواند یکی از راه های گسترش سطح مبادلات مالی باشد.

■ ظرفیت های بالای گلستان در صادرات

نماینده مردم شهرستان های بندر ترکمن، گمیشان، بندرگز و کردکوی در مجلس شورای اسلامی هم گفت: تقویت ارتباط دیپلماتیک با کشورهای همسایه به ویژه کشورهای CIS یکی از مهم ترین سیاست های مشهود دولت سیزدهم طی یکسال اخیر بوده که خوشبختانه بازخوردهای مثبتی را در پی داشته است. عبدالجلال ایری افزود: علاوه بر اراده مصمم دولت سیزدهم در توسعه روابط با همسایگان شاهد عزم روز افزون مقامات سیاسی ترکمنستان هستیم که نویدبخش روزهای روشنی برای استان خواهد بود. وی افزود: در سنوات اخیر مباحثی مانند تحریم های ظالمانه و همچنین شیوع کرونا بر مبادلات اقتصادی کشور با همسایگان به ویژه ترکمنستان سایه انداخته بود که خوشبختانه با تقویت مراودات سیاسی بخش زیادی از این مشکلات برطرف شده است. وی گفت: با توجه به ظرفیت ارزشمند استان در دانه های روغنی، توتون و گوشت مرغ، شلتوک (برنج)، پیله تر ابریشم، میگو و پنبه می توان در پی صادرات محصولات مازاد باشیم تا در دوران تحریم به منابع درآمدی پایدار دست یابیم. نماینده مردم شهرستان های بندر ترکمن، گمیشان، بندرگز و کردکوی در مجلس بیان کرد: پتانسیل کشاورزی و باغبانی گلستان و مشترکات فرهنگی اهالی استان با کشورهای ترکمنستان ظرفیت ارزشمندی است که طی سال های گذشته از آن غفلت شده، در حالی که می تواند زمینه ساز فقرزدایی و اشتغال آفرینی و پویایی اقتصاد این سرزمین را فراهم کند. به گزارش مهر، برگزاری رویداد اقتصادی نمایشگاه اختصاصی ایران در ترکمنستان، فرصت بسیار مناسب برای تجار گلستانی است که بتوانند با برنامه ریزی اصولی ظرفیت های موجود مربوط این استان را در ترکمنستان معرفی کنند. بهسازی خط زمینی داخل خاک ترکمنستان از مسیر گمرک اینچه برون گنبدکاووس برای جابجایی کالا، سرمایه گذاری مشترک و راه اندازی خط هوایی بین گرگان و عشق آباد، افزایش ساعات کار گمرک، سهولت در صدور روایید برای تجار از سوی ترکمنستان، استفاده بهینه از ظرفیت ریلی اینچه برون به کشور ترکمنستان با رفع موانع آن و تبادل اطلاعات بین اتاق بازرگانی گلستان و اتاق تجارت ترکمنستان از جمله راهکارهای ارائه شده توسط فعالان اقتصادی بوده که در کنار برگزاری نمایشگاه می تواند نقش تکمیلی برای افزایش سطح مراودات را داشته باشد.



بازرگانان گلستان در این نمایشگاه، گفت: نمایشگاه عشق آباد که سازمان توسعه تجارت ایران مجوز برگزاری آن را گرفته، فرصت بسیار مغتنمی برای ارائه توانمندی های تولیدکنندگان و تجار و بازرگانان گلستانی و لازم است حمایت های لازم برای حضور پررنگ تر تجار و بازرگانان استان در این نمایشگاه انجام شود.

■ رشد صادرات به ترکمنستان

نایب رئیس اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی گرگان هم اظهار کرد: رویکرد ویژه دولت آیت الله رئیسی برای تقویت تعاملات با همسایگان سبب شد تا اتفاقات مطلوبی در این بخش رخ دهد و برپایی این نمایشگاه و سفر هیأت تجاری گلستان به ترکمنستان از جمله این رهاوردها است. امیر یوسفی افزود: مسافت اندک و هزینه کمتر ترانزیت کالا می تواند یک مشوق خوب برای تجار و بازرگانان گلستانی باشد تا حضور فعال تری در این بازار داشته باشند. وی گفت: میزان صادرات کالا از این استان به کشور ترکمنستان در ۶ ماه نخست سال جاری به ارزش ۲۹ میلیون و ۷۵۹ هزار دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۳۲ درصد رشد دارد. یوسفی گفت: تأمین مواد غذایی، مرغ، محصولات کشاورزی به ویژه گلخانه ای و باغی و مصالح ساختمانی و ارائه خدمات فنی و مهندسی (ساختمان سازی) از جمله بخش هایی است که بازرگانان گلستانی می توانند در نمایشگاه عشق آباد به شکل جدی تری در آن ورود کنند. وی ادامه داد: طی سال های ۹۷ تا ۱۴۰۰ بیشترین میزان صادرات در سال ۱۳۹۷ با ارزش حدود ۸۶ میلیون دلار اتفاق افتاده است.

■ برگزاری نمایشگاه راهی برای تبادلات مالی بیشتر

نایب رئیس اتاق مشترک ایران و ترکمنستان هم معتقد است: دیدارهای اخیر مسئولان ارشد دو کشور ایران و ترکمنستان به عنوان جدی ترین و مهم ترین دیدارهای بین سران دو کشور در سالیان اخیر بوده که سندهای همکاری ارزشمندی به امضا رسیده است. رحمان قره باش افزود: تنظیم و امضای

برپایی نمایشگاه تخصصی محصولات ایرانی در عشق آباد فرصت مغتنمی برای افزایش سطح تبادلات تجاری گلستان با ترکمنستان است تا تجار از این طریق بتوانند ظرفیت های استان را به خوبی معرفی کنند. به گزارش خبرگزاری مهر، رویکردهای یکسال اخیر دولت سیزدهم در حوزه سیاست خارجی و افزایش تعاملات دیپلماتیک با کشورهای همسایه از جمله کشورهای CIS به ویژه ترکمنستان چشم اندازهای روشنی فراوری بخش های مختلف کشور به ویژه در بخش های اقتصادی ترسیم کرده است. دستاورد دیدارهای دیپلماتیک رئیس جمهور ایران با سران کشورهای مشترک منافع مانند ترکمنستان در حال بروز و ظهور بوده که می توان به حذف هزینه های ترانزیتی کامیون های تجاری در خاک ترکمنستان، از سرگیری تردد کامیون ها به ترکمنستان، فراهم شدن مقدمات از سرگیری تجارت چمدانی در گمرک اینچه برون اشاره کرد. یکی دیگری از مباحثی که اخیراً مطرح شده، موضوع برپایی نمایشگاه تخصصی محصولات جمهوری اسلامی ایران در عشق آباد است که بنا بر اظهارات مدیران سازمان توسعه تجارت ایران قرار است در آذرماه برگزار شود. هر چند شرکت ها و بازرگانان پایتخت نشین به فراخور توانمندی و تجربه بیشتر سهم بالاتری در این نمایشگاه خواهند داشت اما استان های هم مرز با ترکمنستان مانند خراسان شمالی، رضوی و گلستان هم می توانند در این رخداد بزرگ تجاری نقش آفرین باشند. بر مبنای آخرین گزارش های رسمی، حدود ۸۰۰ فعال اقتصادی عضو اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گلستان هستند که این افراد به ۳۰ کشور دنیا در سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا و به طور عمده با کشورهای آسیای میانه، صادرات کالا را انجام می دهند. برگزاری این نمایشگاه در همسایگی استان گلستان یک فرصت ارزشمند برای فعالان اقتصادی محسوب می شود تا با ترسیم یک نقشه راه دقیق و برنامه ریزی مدون بتوانند بازارهای جدیدی را برای تولیدات و محصولات خود کشف کنند. وقایع اخیر در شرق دریای خزر و تحریم های اعمالی بر روسیه بر بازارهای ترکمنستان تأثیر گذاشته و تمایل ترکمن ها برای تأمین بخشی از نیازهای خود از ایران را بیشتر کرده است. علاوه بر آن هم در حوزه زیرساخت های مرتبط با ترانزیت کالا هم رخدادهای مطلوبی اتفاق افتاده که از آن جمله می توان به تکمیل نهایی زیرساخت های ریلی KTI و حل مشکلاتی نظیر خط عریض اشاره کرده که سرعت جابجایی کالا از گلستان به مقصد ترکمنستان را افزایش داده است. به طور حتم برگزاری این نمایشگاه می تواند نقش بسزایی در رونق دوباره تبادلات تجاری بین ایران و ترکمنستان باشد.

■ ۱۵ درصد تبادلات با ترکمنستان از مرز اینچه برون انجام می شود

رئیس سازمان صنعت، معدن و تجارت گلستان در این خصوص گفت: نمایشگاه ایران در عشق آباد ترکمنستان فرصت بسیار مناسبی برای ارائه توانمندی های تولیدکنندگان و تجار و بازرگانان گلستان است. درویش علی حسن زاده افزود: ۱۵ درصد صادرات به ترکمنستان از مرز اینچه برون انجام می شود که نشان دهنده اهمیت این کشور برای حوزه تجارت خارجی استان است. حسن زاده با اشاره به اهمیت حضور تولیدکنندگان، تجار و

فرماندار آزادشهر از تلاش برای تدوین سند توسعه و پیشرفت این شهرستان طبق برآورد ظرفیت و توانمندی بخش های گوناگون با همراهی صاحب نظران و استادان مراکز آموزش عالی خبر داد و گفت: این سند در هشت محور و ۲۰ مساله در مراحل نهایی قرار دارد. به گزارش روابط عمومی، سیدجواد کریمی در نشست معاون سیاسی، امنیتی و اجتماعی استاندار گلستان با فعالان سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آزادشهر افزود: آزادشهر رنگین کمان اقوام ایران زمین است و مجموعه مدیران ادارات و نهادهای شهرستان در راستای راهبرد دولت برای خدمت صادقانه و بی منت به مردم با تلاش مجاهدانه و شبانه روزی در حال خدمت هستند. فرماندار آزادشهر در ادامه با ارائه گزارشی از عملکرد هشت ماهه امسال ادارات و نهادهای دولتی به مردم گفت: علاوه بر احیای شورای جهادی و اقتصادی در روستاها، اقدامات خوبی در بخش های گوناگون از جمله طرح نهضت ملی مسکن و پیگیری طرح های عمرانی به منظور رفع کمبودها و خدمت به مردم انجام شد که یک نمونه آن، افتتاح و آغاز

عملیات اجرایی طرح های هفته دولت به ارزش ۹۶۵ میلیارد تومان بود. وی از پرداخت ۳۹ میلیارد تومان انواع تسهیلات مختلف در راستای ایجاد اشتغال در آزادشهر خبر داد و گفت: با پرداخت این تسهیلات ۶۷۸ فرصت شغلی برای جویندگان کار فراهم شد. کریمی به سهم اعتبارات و تسهیلات آزادشهر از سفر سال قبل رییس جمهور به گلستان اشاره کرد و افزود: در بخش عمرانی ۷۴۰ میلیارد تومان و در قسمت تسهیلات رونق تولید و رشد هشت درصدی اقتصادی ۶۲۱ میلیارد تومان مصوب شد که پیگیری برای جذب آن از سوی مدیران ادارات و نهادها در حال انجام است. وی افزود: پیگیری برخی پروژه های عمرانی و خدماتی مانند احداث نیروگاه ۱۰ مگاواتی با اعتبار ۱۵۰ میلیارد تومان برای تقویت برق واحدهای صنعتی، احداث نیروگاه خورشیدی به مساحت ۱۰ هکتار، تکمیل مجتمع فرهنگی، رفع مشکلات سایت پسماند، ارتقای تخت های بیمارستان حضرت معصومه (س)، فاضلاب شهری و تعریض جاده خوش ییلاق و توسعه گردشگری آزادشهر در حال انجام است.

سند توسعه و پیشرفت آزادشهر در حال تدوین است